МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ

КIиранди 8 январь 1961 шу № 3 (2524) Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

ПАЙДА ЭЦА ДУЛХ ДАККХАРА ЛОАРХIАМЕГIА ЙОЛЧА ТОРОНЕХ

Доккхийча толамашца чакхдаьккхад республика юрта боахама къахьегамхоша семилетка шоллагIа шу. Къаьстта дика къахьийгад хьайбаш леладераша. Ханал хьалха кхоачашъяьй дулх кийчдара план. ХIанз ССКП ЦК январьски Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, семилетка кхоалагIча шера тIаийца керда декхараш кхоачашдара хьалххарча деношка денз хьинаре къахьегаш ба хьайбаш леладераш. Цхьабакъда, укх шера кхы а дукхагIа кийчде дезаш да дулх. Цудухьа, хIанз цу балха юкъе керттерадар да пайданегIа йола торонаш гуча а яьха, царех бизза пайда эцар.

ДIадахача шера итогашка хьежача дика гуш да дулх дукхагIа кийчдара эггара лоархIамегIа дар хIара боахаме шортта хьакхарч лелаяр долга.

Цудухьа цхьайолча колхозийи совхозийи кулгалхоша из гIулакх кхета а деш дика вIаштIехьбаьккхаб хьакхарч лелаяра болх. Урус-Мартановски районе дIадахача шера хьакхарч ебаяра тIаийца социалистически декхараш кхоачашдаьдеце а, укх шера хьакхий дулх дукхагIа кийчдергдолаш дукха балхаш даьд. «Красноармейский» яхача совхозо укх шера соахкарчул шозза дукхагIа хьакхарч кхее лаьрхIад. Цу гIулакха шортта торонаш йолаш а я цига.

Опыто хьагойт моллагIча ферме а бокъонца дика болх вIаштIехьбаьккхача дулх дукхагIа кийчдара шортта торонаш йолга. Дукха ха яц совхозашка специализаци йолаяь, цхьабакъда хIанзале гучадаьннад из гIулакх чIоагIа пайдане долга. ХьалхагIа кIезига пайда луш хинна фермаш лоаццача хана хьакхий дулх даккхара боахамаш хинна дIаэттай. Грозненски шурий, «Горячеисточненский», «Красноармейский», «Шалинский», иштта кхы а дукхача совхозашка шортта хьакхарч дIачутел мясокомбинате дулха лаьрхIа. ХIанз дукхагIча фермашка деча балхашта механизаци яьй, цу гIулакхо дикка къахьегама овсарле лакхъяьй, дулх даккхарга дIабода мах лохбаьб.

ЧIоагIа лоархIаме да тIеххьарча хана республике шоай болх дика бовзаш а хьинаре къахьегаш а йола кадраш кхийна хилар. Республике дика йовзаш а массане чIоагIа сий деш а я Грозненски шурий совхозе болх беш йола свинарка Наумова Мария. Боккха толам баьккхаб цо дIадахача шера. 1500 хьакха кхее, аьнна ше тIаийца декхар сийленца тIехкхоачашдаьд. Юкъера лаьрхIача цхьацца центнер дозал а долаш 1841 хьакха хьалкхеяьй цо. ХIара центнер дулх даккхарга дIабода мах 31,7 сомага кхаччалца лохбаьб планах 47,25 сом хила безача.

Дика къахьийгад Урус-Мартановски районерча «Красноармейский» яхача совхозерча свинарка Подлесная Нинас а. Цо хIара цкъа яхкача хьакхийна тIехьа 7 хурск хьалкхее аьнна ше денна дош тIехкхоачашдаьд. Иштта белгалъяьнна из хилар бахьан долаш къахьегамхоша районни Совета депутаталла хержай из.

Цу тайпара хьинаре къахьегаш хьакхарчашта гIулакх деш бараш кхы а дукха ба вай республике. Белгалдаккха деза, партийни организацеша хьакхарч лелаяра болх дика вIаштIехьбаьккхача моттигашка, массанахьа а доккхий толамаш даьха хилар.

Цхьайолча фермашка из болх ледара латтара керттера бахьан да боахамий кулгалхоша лерттIа цу гIулакха йоакхо еш ца хилар. «Лермонтовский» яхача совхоза 1 отделенерча хьакхий ферма заведующелла вахийтар нов. Арсанов. Цу балха тIа из хьожавеш совхоза кулгалхоша аьннадар цунга, эшшачунца Iалашъергья ферма. Цхьабакъда, ферма болхлоша дулх кийчдара тIаийца декхараш кхоачашдергдолаш болх вIаштIехьбаккха вIалла новкъостал-м данзар. Цу тайпара масалаш дуккха доаладе йиш я.

Гудермесски районерча «Дружба» яхача совхозе хьакхарч ебаяра, хьакхий дулх дукхагIа даккхара ерригa торонаш йолаш яр: кадраш кийчъяр, балха юкъе керда методаш кхувлар. Духхьал тоъал моша доакъар Iалаш ца дар бахьан долаш тIаийца декхараш кхоачашде йиш хиланзар. Масса а ледара латт цига из гIулакх, е хIанз а совхоза кулгалхоша деш хIама дац, вIаштIехьбаккха беза из болх яхаш, дувцарал совгIа. Цар хьокхам эца мегаргбар Сунженски районерча Кирова цIерахча колхозагара. Цига духхьал цхьан шера хьалхаяьккхар тIехьаюсаш хинна хьакхий ферма. Из карагIдаьлар фермана гаьна йоацца доакъара лаьрхIа шортта хьажкIаши, люцернеи, кабачкаши дIа а йийна дика участок кийчъяр бахьан долаш.

ДIадахача шера дуккхача боахамашка хьакхарч кхабара тIаийца декхараш кхоачаш ца деш дисар. Республике 120 эзар хьакха кхаба лаьрхIача, кхоалагIа дола дакъа мара кхоачашдаьдац. Ла мегаргдолаш дац цхьабола кулгалхой, тоъал концентрированни доакъар дац, яхаш бехказа бувла гIертар.

Керттера бахьан да хьакхий фермашка бокъонца болх вIаштIехьбаьккха ца хилар. Дика Iома а еш балха юкъехувлац дикагIа йола методаш: тайп-тайпарча фух йола хьакхарч вIашагI а етташ кхеяр, цкъа яхкаш йола хьакхарч ебаяр, иштта кхы а. ЧIоагIа зехиннад «Ингушский», «Надтеречный» яхача совхозашка, иштта цхьайолча колхозашка а хьакхарчашта лерттIа гIулакх ца дар бахьан долаш.

ВIалла ла мегаргдолаш гIулакх дац хьакхарчий фермашка болх бар эхь да, яхаш цхьаболча нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе дувцаш дола хабараш. Из тIехьадиса гIулакх да. Къахьегам моллагIа бале а сий долаш ба. 14 нохчий кхалсаг я Надтеречни районерча «Гвардейский» яхача совхоза 4-ча отделене хьакхарчашта гIулакх деш. ЧIоагIа сий ду цар массане а. Иштта кхы а дукха ба вай республике дош доацар теркал а ца деш, хьакхий фермашка болх беш, Даьхенна боккха пайда луш бола нах.

Цхьабакъда, геттара кIезига я хьакхий фермаш гIалгIай районашка, кхы а кIезигагIа ба цу фермашка болх беш гIалгIай. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдолаш дац.

ХIара колхоза, совхоза, района кулгалхой декхарийла ба дукхагIа дулх даккхара хьакхарч лелаяр геттара чIоагIа пайдане гIулакх долга кхета а деш, из болх сихагIа вIаштIехьбаккха. Массадолча боахамашка из болх вIаштIехьбаккхара кулгалде деза партийни организацеша.

ССКП ЦК-аи СССР Министрий Советои дег тIара аьнна баркал

Керда, 1961 шу тIакхоаччаш семилетка шоллагIча шера яьхача йоккхийча къахьегама коталоний хьакъехьа хоам беш дуккхача партийни, советски, боахама организацешкара, предприятейи гIишлойи коллективашкара, коммунистически къахьегама бригадашкара, производстве хьалха латтарашкара а новаторашкара а телеграммаши письмоши кхаьчад ССКП ЦК-агеи СССР Министрий Советагеи.

Семилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяь йола ерригача предприятейи бригадайи коллективаш, производстве хьалха латтараши, новатораши, партийни, советски, боахама организацеши дIахо йодача хана мехка экономика дегIайоалаяра хьакъехьара ССКП XXI-гIча съезда исторически решенеш кхоачашъеча карагIдийннача доккхийча хIамашца, промышленни продукци дукхагIа арахецача, агрегаташа, цехаша, предприятеша деш дола балхаш тоадеча даьхача доккхийча толамашца чIоаггIа даькъала а ювцаш, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетои СССР Министрий Советои дег тIара баркал оал партеи правительстваи цIерах хоза дешаш дайтара.

ССКП ЦК-аи СССР Министрий Совети дог тийша я хьалха латтача коллективай сий долча гIулакхех семилетка кхоалагIча шера план кхоачаши тIеххоачаши яра а вай Даьхе коммунизм хьалъеча новкъа гIолла кхы а сихагIа хьалхашкахьа яхара а дола производства керда кхоачамаши торонаши лохача, царех пайда эцача хана берригача вай мехкарча къахьегамхошта бола хьокхам хургхиларах.

ССКП Центральни Комитет

СССР Министрий Совет.

Б. Э. Калмыковна дегIа памятник

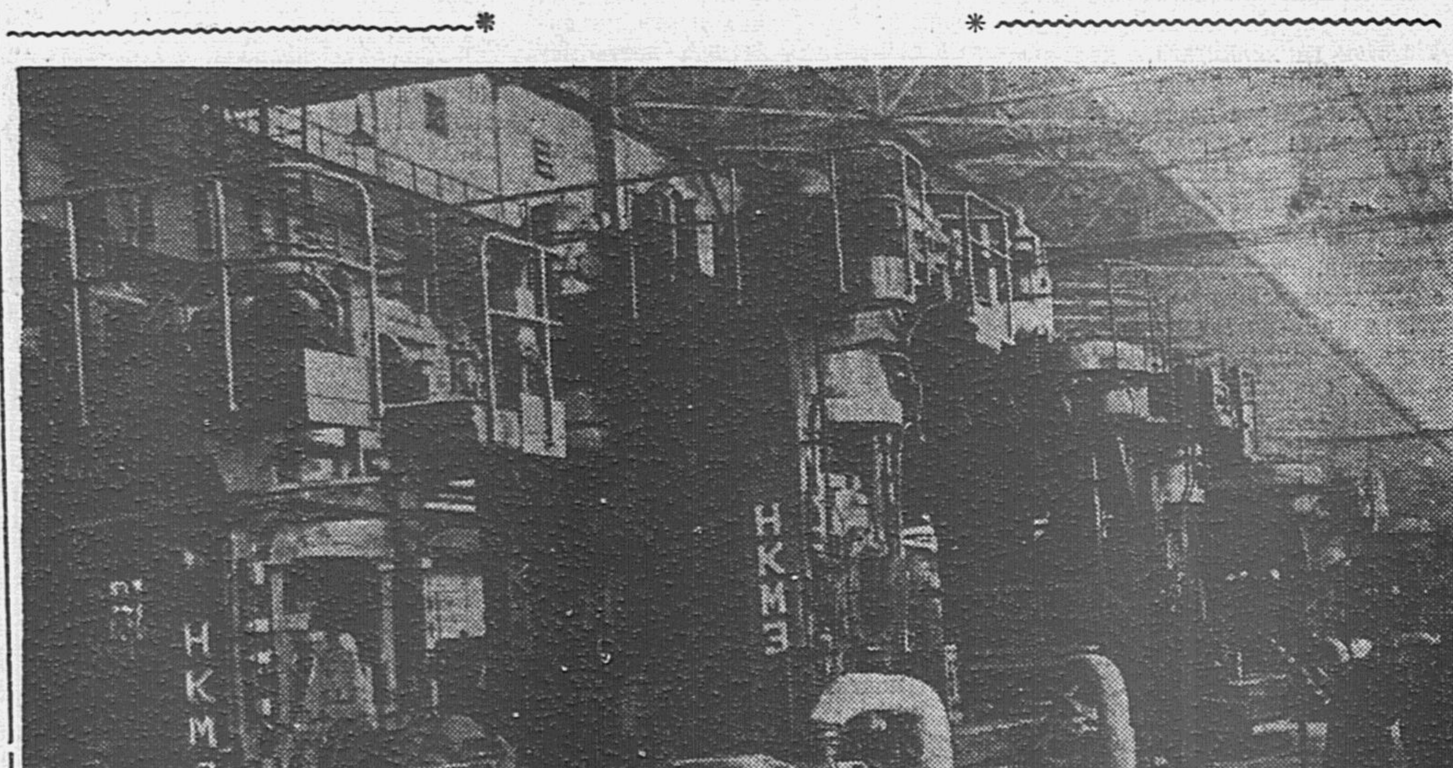
Нальчик, 6 ноябрь. (ТАСС). Хьалха парте обкома секретарь хиннача, советски Iаьдал бахьан долаш къовсам лоаттабара Къилбаседа Кавказера къамаш оарцагIдоахаш керте латтарех хиннача, С. М. Кировеи Г. К. Орджоникидзеи доттагIа а гIонча а хиннача Б. Э. Калмыковна дегIа памятник хьаделлара сийна митинг хилар селхан Нальчике. Митинге бар республика городашкарча, юрташкарча къахьегамхошкара дуккха викалаш, лоаллахарча областашкара, краяшкара хьаьший, къаьнара большевикаш.

Лакхача моакхаза пьедестала тIа оттадаьд диъ метр лакха бронзах даь Кабардино-Балкаре къаман турпала сурт. Из дегIад салоIаш йолча культура парке чуводдача.

Фу карагIдаьннад трактораштеи комбайнаштеи ремонт еча?

(1960 шера 31 декабре енна даннеш)

Районаш	Трактораш: Процентащца кхоачашъяь план — гурахьеи Iайи ю ремонт	Трактораш: IV квартале	Комбайнаш: Процентащца кхоачашъяь план — гурахьеи Iайи ю ремонт	Комбайнаш: IV квартале
Ачхой-Мартановски	58	109	33	100
Веденски	33	82	14	—
Грозненски	46	85	13	51
Гудермесски	133	259	109	30
Каргалински	96	163	26	160
Курчалоевски	44	89	6	20
Надтеречни	46	102	20	85
Наьсарен	50	91	9	24
Наурски	43	77	32	80
Ножай-Юртовски	73	157	—	—
Первомайски	37	111	—	—
Саясановски	13	40	—	—
Советски	52	100	—	—
Сунженски	56	110	17	35
Урус-Мартановски	46	95	27	94
Шалински	68	131	—	—
Шелковской	56	91	—	—
г. МагIалбик	62	110	3	12
Ерригача республике гIолла	61	118	18	66

СТАЛИНСКИ ОБЛАСТЬ. Ильича цIерахча Ждановски заводе болх бе йолаеннай керда Iалаьмате йоккха стан «1700». Халкъа боахамах хIара шерра-шера эзараш тоннаш болата листаш хьаергья цу стано.
П. КАШКЕЛА сурт. ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ШОЗЛАГIА ХЕРЖАЧА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ВОРХIЛАГIА СЕССИ ГУЛЪЯРАХ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика шозлагIа хержача Лакхехьарча Совета ворхIлагIа сесси хьаеллийла 1961-ча шера январь бетта 24-ча дийнахьа городе Грозне.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. КОМАРОВ.

г. Грозный
1961 шу, 4 январь.

Доккхий декхараш кхоачашдергда

1960-ча шера 27-ча декабре РСФСР Лакхехьарча Совета VI-ча сессе депутата И. А. Алмазова даь къамаьл

Новкъостий депутаташ! РСФСР Лакхехьарча Совета хIанзара сесси гулъеннай дунен тIа мел болча прогрессивни наха коммунистически болхлойи партей викалий Совещане исторически документаш чIоаггIа гIад а баха тIаийцача дикача деношка. Совещане Заявлени дерригача дунен халкъий болхлойи коммунистически болама программни документ да. Адамаша массаза а баркал яхаргда коммунисташтеи дунен тIа наха ираз дола вахар хилийтара тIехьа кIаьд ца луш къовсам лоаттабеча Н. С. Хрущевнеи цар машар бахьан, адамий сийрда кхоане бахьан къовсам лоаттабеш хиларах.

Укх шера Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша шоай исторе доккха ди — республика ерригача территоре тIа Советий Iаьдал этта 40 шу дизар дездир.

Ше баьча наькъага юха а хьежаш, Нохч-ГIалгIайчен халкъо Iалаьмате чIоагIа гIаддаха белгалдаьхар Советий Iаьдал эттача 40 шера чухь республике хинна Iалаьмате доккхий хувцамаш.

Цу шерашка Коммунистически партеи Советски правительстваи хьалхле а лелаеш, доккха новкъостал а деш, сийлахь-доккхача эрсий халкъои СССР кхыча халкъашеи вежарашха новкъостал а деш, овлан тIара эргаяьккхай Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша шоай республика, бокъонца лакх а тоа а яьй экономикеи культуреи. Революци хилалехьа 1913 шера, хинначул республике йоаккхаш йола промышленни продукци иттанешца дукхагIа лакхъеннай. Дикка толамаш даьхад юрта боахам дегIабоалабеш а, хIаьта иштта формах къамани чулоацамах социалистически йола Нохч-ГIалгIайчен халкъа культура дегIайоалаеш а.

ВорхI шерарча плана тIа белгалъяьхай республика экономикеи культуреи цIахо а тоаеш дегIайоалаяра Iалаьмате дика перспективаш. ССКП XXI-ча съезда исторически решенеша дог ура а оттадаь, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша тIагIертта къовсам лоаттабу семилетка ханал хьалха кхоачашъе гIерташ. Масала, мехкдаьттахоша семилетка 4 шера кхоачашъе соцам баьб, шоай дош чIоагIа чакхдоаккхаш а ба уж: «Iаьржа дошув» даккха семилетка шоллагIча шера йола план ноябрь бетта йистеяьккхай.

Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша Советски Союзе хьалхара гучаяьхар мелови тIоанашка мехкдаьтта доалла йоккхий моттигаш. Лакхерча меле кхоачаш 3200 метр кIоарга яьккхача, № 279 йолча скважина укх шера март бетта денз дийнахьи буси 2200 тонн дейгача мехкдаьтта (ейгача фракце 75 процент) лу 50-и 15-и миллиметр диаметр йолча шин штуцерах. Из мехкдаьтта доаккхаш скважина чу мехкдаьтта хьачуда йиш йолча ерригача моттигах 25 процент мукъа юс. ХIаьта вож моттиг обсадной колоннацеи цементах го баьи дIакъайла я. Иштта йIаьххача хана цукха мехкдаьтта луш скважина хиннац мехкдаьтта даккха доладеннача хана денз. Цхьабакъда, хIанз а бе ма боагIара теркам бац мехкдаьтта доаллача Iалаьмате боккха лоархIам болча цу моттига: хищеи электричествоцеи Iалашъяьяц, никъ биллабац, мехкдаьтта дIаккхахьа вIаштIехьадаьккхадац, нах чубаха цIенош хьалдара а иштта кхыдола а гIулакхаш даьдац. Мелови тIоанашка бурув тохара технологии скважинай конструкции ейза яла гаьна я. Сона хетачох, мелови тIоанашка кхаччалца йоккха скважина яккха еза мела тховната кхоачаш, колонна Iочу а яхийта, цементаца хьаха еза, цул тIехьагIа зIамигагIа диаметр йолча скважинашца мехкдаьтта гучадаккха деза, обсадни колонна а йоацаш, мехкдаьтта доаллача хий чукхоачаргдоацаш моттиг а яь, мехкдаьтто кIедж еттаргIйолаш хIама вIаштIехьадаккха деза. Иштта болх бича торо хургъяр скважинаш кIезигагIа а йоахаш, дукхача моттигера мехкдаьтта даккха, материалаш, рузкъа, ха чIоагIа кIезигагIа дIаяхийта. Вай Iилма-тохкама организацеша из дош тахка а деза, мелови тIоанашка дIахо а бурув тохара болх Iилма ларда тIа баьккха оттабе а беза.

КIоаргга бурув тохаш скважинаш яха езарца дувзаденна вай конструкторашеи металлисташеи чIоагIа тахка дезар мощность лакхъяра чотах бурув тохача оборудоване дозали габарити дукхха а кIезигъеш дола дош. ХIанз укх сахьата оборудовани цхьан скважинагара вокханга яхьа езаш хул массехк тракторца. Цу гIулакхо дукха ха йоаяйт, луш пайда а боацаш.

Iилма-тохкама организацеша иштта теркам тIабахийтача бакъахьа ба кхы а чIоагIагIа йола бурув тохара эша а обсадни а турбаш, чIоагIа осташ хьадара гIулакха. Промышленни продукци арахеца йоагIа семилетка хьалхарча шерара план тха республика кхоачашйир 21-ча декабре. Юрта боахама хьакъехьа а семилетка заданеш керттерча даькъе толамца кхоачашъю республико. Укх шера республика колхозашеи совхозашеи юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 100 пунт ялат даьккхад. ХьажкIаш, баьца даараш, сомаш, комсаш, хьайбашкара йоала продукташ дукхагIа йоах. Ялат, дулх, баьца даараш, сомаш, тха кийчде шера йоагIа пачхаьхьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяьй. Планал совгIа пачхаьхьалкхен амбарашка дIаоттадаьд цхьа миллион пунт гаргга ялат. Тха республико дIаюв хьажкIаш лоаттаю Советски Союза дукхача областаштеи краяштеи.

Цхьабакъда, цхьа цIенхаштта дола хIама белгалдаккха декхарийла ва со: тха республике доккха лаьтта дIалоац кIотаргашеи (62 эзар гектар) ушалашеи (60 эзар совгIа гектар). Оаха юрта боахама министерствагара дех дика а паргIата а дола лаьтта кийчде эшача механизмашца тхона новкъостал дар.

Укх шера совхозашеи колхозашеи дукха хIама даьд общественни хьайбай боахама эшача доакъара низ бола база юллаш. Алхха хьажкIех яьккха силос кийчъяьй юккъера лаьрхIача цхьан Iатта 15,5 тонн кхоачаш. Дика Iа даккхара, хьайбай продуктивность лакхъяра, хьайбашкара йоаха продукташ яха тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара эша хьалаш кийчдаьд.

Новкъостий депутаташ! РСФСР Лакхехьарча Совето чIоагIъергIйолаш оттаяьча халкъа боахама плана проектои 1961 шерарча пачхаьхьалкхен бюджетои Iалащдергда дукха къамаш дахача Российски Федераце экономика а культура а дIахо йодача хана чIоагIа дегIайоалаяра эша хьал. Шек воалилга ялдац уж проекташ РСФСР Лакхехьарча Совето чIоагIъяр вай союзни республика халкъаша могадергхиларах, царца цхьана Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а могадеш.

1961-ча шерарча бюджета тIа оттадаьд Нохч-ГIалгIайчен халкъа боахам дегIабоалабара эша капиталовложенеш дукхагIа дIаяхийта. Из иштта дале а, Нохч-ГIалгIай АССР-а къаьстта эшаш долча хIамай лоархIам а баь, са безам ба цхьадараш белгалдаха, Федераце Правительства цар теркам бергболаш.

Мехкдаьтта газ санна долча рузкъах пайда эцара гIулакх во латт Нохч-ГIалгIай АССР-е. Газови турбаши ахчеи ца тоъар бахьан долаш хIанз а тIехьа алах йоагаш хIара ден-бус бIаьш эзараш тоннаш йов тха попутни газ. Вознесенскена («Малгобекнефть») гонахьарча моттигера йоаккхача ерригача газах 70 процент яр зехьа йов. Миллионаш кубометраш йола газ алаца йоагаяьй 11 бетта («Сунжанефта») промыслашка. Газ иштта зехьа йоага а еш, мехка гаьнарча районашкара дукхха чIоагIа доагам тIакхухь республике, Iалаьмате дукха ахча а телаш.

Из тайпа хьурмат доацаш дола гIулакх юкъера дIадаккхар духьа оаха дех газопровода а газ йоаллача моттигашта а юхехьа ядача нах бахача пункташта газ чуйилларан промышленни предприятеш чIоагIача доагамца ца а летаеш, газаца летаяраи тхоашта дикка совнатIа ахча хьахецар. Цунца Грозне дукхагIа тIакхахьийта еза газови турбаш, ноанал ду пишкаш, кхьйола оборудовани.

ДIаяхача хана гор. Грозне хьалъеш хинна промышленни предприятеш, къаьстта мехкдаьтта чакхдоахараши химически яраши, санитарияси гигиенои дIадехарий хьисап ца деш яьй. Из бахьан долаш къахьегамхой унахцIенонна зенне а йолаш дукха газаш городерча феца урагIъухийт предприятеша. Цу тайппара хьадетталуча бIехача хищца чIоаггIа бIехду гор. Грознена юккъе гIолла чакхдоалаш дола Шолж а. Нохч-ГIалгIай Совнархозо фо а Шолж а цIендара де деза балхаш белгалдаьд, цхьабакъда, уж дукхача шерашка чакхдаха лаьрхIа да. Гор. Грознерча къахьегамхоша дех Российски Федераце Правительствагара гор. Грознера санитарни гIулакхаш во латташ хилар теркалдар, мехкдаьтта чакхдахареи мехкдаьтта химеи ерригача процессашта сихагIа герметизаци яра, массайолча предприятешта цхьан гон тIа лелаш хий Iалашдара, предприятешкара чакхдувла бIеха хиш дIаахийта къаьстта канал даккхара де дезаш дола гIулакхаш дар.

Промышленностьи юрта боахами сихха дегIаухаш хиларца цхьана дукхагIа хул болхлой, колхозникаш, интеллигенци. Цар болх кхы а дикагIа бергболаш чубаха цIенош а вахача эша кхыдола хьалаш а Iалащде деза царна.

Промышленнии чуIеча цIенойи гIишлош хьалъяра план кхоачаш ца еш йисай укх шера тха республике. Цун керттерча бахьанех цаI да прогрессивни индустриальни методаш гIишлош еча кIезига юкъехкахьар. Кхоачам болаш яц цемент, цудухьа эсала лел йоккхийча панелехи йоккхийча блокехи гIишлош хьалъелга. Еррига производственни гIишлоши цIеноши духхьал цхьаьцца кирпишк вIашка а ехкаш хьалдеш да.

ТIехьадиса гIирсаш сихагIа хьалдара республике вIашагIтоха еза гIишлой материалий йоккха база, масала, сихагIа хьалъе еза шортта цемента бедал йолча республикерча цхьан районе хьалъе йолаяь цементни завод. Цхьабакъда, 1960 шера цементни завод хьалъяра хьахийца ахча дац деррига а 5 млн. сом мара. Цу тайппара лоадама ахча дац 1961 шера хьахийцар а. Уржал мара капитальни вложенеш дIа ца ухийте, дукхача шерашка хьалъе езаргъя из завод. Из тайпа гIулакх ла йиш йолаш дац. Цементни завод хьалъяра хIара шера хьахецаш дола ахча 6—7-зза тIатоха деза, цу завода цхьа кольцевой пишк 1962 шера хьалхарча ялх бетта болх бе йолалургIйолаш дола гIулакх де деза.

Цул совгIа тханцига хьалъе йолаяь кхо завод (инструментальни, продовольственни машиностроене, приборостроительни) Iалаьмате шортига хьалъеш я. Российски Федераце Правительствагара дех оаха уж заводаш сихагIа хьалъяь яхар.

Цу тайппара дехар ду аз моттигера гIишлой материалаш кийчъяра, республике эггара хьалха вIашагIйоллаш йола цIенош ду комбинат йиллара, гIишлош ю организацеш механизмашца Iалашъяра совнагIа ахча хьахецар.

Республике хIанз а тоъаш бац Нохч-ГIалгIай къамах бола специалисташ. Къаьстта чIоагIа эшаш ба лораш, агрономаш, зоотехникаш. Уж специалисташ республике кийчбеш бац, хIана аьлча тхогахьа яц е медицински а, е юртбоахама а институташ. Цун лоархIам а беш, аз дехар ду Российски Федераце Правительствагара кхо отделени а йолаш (педагогически, юртбоахама, медицински) Университет городе Грозне хьаеллар. Университет е мегаргья хIанз йолча Нохч-ГIалгIай педагогически институтах.

Школьни гIирсаш хьалде аьнна укх шера тхона хьахийца ахча деррига а дIадахийта даьннад. Дешархошта дика школаш хьалъяьй. ХIаьта а кхоачам хиллал школаш хьалъяь яьннаяц. Дукхача школашка кхаь сменах хул занятеш, цо чIоагIа новкъарле ю берригача дешара-хьехама балха. Цул совгIа, тхо кхераш да, кхоачамболлаш школаш ца хилар бахьан долаш хьатIадоагIача дешара шера деша даха ха йолаш дола деррига бераш деша хьачуэца вIаштIехьа ца далар. Занятеи кхо смена дIаяккхар а кхоачам хиллал школаш хьалъяр а духьа хIара шерра-шера дукхагIа хьалъянза яргъяц школаш. ХIаьта а Федераце Госплано сендухьа даьд а ца ховш соахкарчул кIезигдаьд тха республике школаш хьалъяра хьахийца ахча. Оаха дех 1961 шера школаш хьалъяра тхона ахча дукхагIа хьахецар. Цу тайппара оаха дех Нохч-ГIалгIай мехка унахцIено лораяра учрежденеш дукхагIа хьалъяра ахча дукхагIа хьахецар.

Нохч-ГIалгIай мехка климатически хьалаш дика хиларах, лоаман районаши сероводород доалла хьасташи хиларах дукхха санаторно-курортни учрежденеш яхка йиш я. Цо торо лургья дукхача къахьегамхошта курортни дарба де. Российски Федераце Правительствагара оаха дех Нохч-ГIалгIай мехка санаторно-курортни учрежденеш шеръяра тхона ахча хьожадар.

Культурно-просветительни учрежденеш хиланза яргъяц наха коммунистически сакхетам балара, цхьаболча наьха сакхетам чу диса къаьнача заман гIулакхаш дIадахара тIабербазабаь бола боккха болх республике чакхбаккхара. Цудухьа Федераце Правительствагара оаха дех республике культура учрежденеш хьалъяра тхона ахча дукхагIа хьахецар.

Пурам да сона вай ленински парте Центральни Комитетаи, Советски правительстванеи, дукха веза Никита Сергеевич Хрущевнеи Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, шоай республика кхы а хозагIеи хьалдолашагIеи хилийтара шоай деррига низаш тIадохийтаргхиларах тешам бала. **(ТIоараш тох).**

ЧIоагIбе пропаганда вахарцара бувзам

***

Политически а къахьегама а хьинар айденнад

Iалальмате доккхий хувцамаш да вай мехка хулараш. Мехка социалистически экономика кхы дIахо а дегIайоалаяра, дерригача дунен тIара машар чIоагIбара, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадара чIоагIа къахьег Коммунистически партеи Советски правительстваи. Партеи правительстваи хьалхашка уттадеш дола декхараш толамца кхоачащдар духьа мехка чухь а арахьа а латта гIулакхаш довзарца чIоагIа хьаштдолаш ба коммунисташ а беррига советски нах а. Цу гIулакха царна гIо ду пропагандисташеи агитаторашеи, клубашеи, библиотекашеи, театрашеи, киношеи, ССКП Центральни Комитето «ХIанзарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарех» яхача ший соцам тIа белгалъяьхача кхыча формаша.

Из соцам ларде а лаьца, болхлой кхетам лакхбара, хIара болхло коммунизм хьалъяра хьинаре къахьегаш хилийтара дукха болх баьб «Красный молот» яхача заводерча партийни организаце. Парте истори Iомадеш йолча кружокашкеи семинарски группашкеи дешаш 200 гаргга саг ва заводе. Конкретни экономика Iомаеш йола йиъ группа вIашагIъеллай. Марксизма - ленинизма сайрийнарча университете шоай кхетам лакхбеш дукха коммунисташи парте боаца активисташи ба. Алхха цхьан хьалхарча курсе укх дешара шера 20 саг дIаязвеннав цига.

Укх дешара шера заводе вIашагIъеллай экономически дешар Iомадеш йола 1700 саг чувоагIа 78 юкххьанцара школа. Шийтта занятена лаьрхIа я школай программа. Пропагандистащца семинарски занятеш яьй. Теоретически а методически а дика кийч а бенна, хIанз занятеш еш ба уж.

«Материальни ресурсай кхомбар эггара лоархIамегIара декхар да» яхача темах семинар хилар завода производственни отдела начальника нов. Кисельмана кулгал а деш. Семинар хилалехьа кхоъ лекци йийшар. Болхлоша шоаш а хьинаре дакъа а лоацаш, чIоагIа пайдане къамаьлаш хилар цу деша хьакъехьа.

Оборотни средствваш сихъяргахьа эза хьдда предложенеш елар планови отдела начальника нов. Сидельникова. ЧIоагIа пайдане къамаьл дир капитальни строительства отдела начальника нов. Берковича. Цо берригаш тешабеш масалаш а кхувлаш хьахьекхар кердаяраш хьаярал пайданагIа къаьнарча цехашта реконструкци йича хилар. Дукха а пайдане къамаьлаш дир цехий начальникаша новкъосташа Пищанскеи Веденкоси.

— Чона-литейни цеха реконструкци еча хана, — аьлар Пищанске, — вагранoчни производство кокса доагам тIара кокса-газа доагам тIа яккха еза, кислородаца болх белга юкъедоаладе деза, гидрокамераш яхка еза.

— Листах дола аьшк нийса, кхомбеш тедарах, — аьлар Веденкос, — 1959-ча шера 240 тонн металли, 1960-ча шера 100 тонн металли, ши тонн флюси кходаьд пхелагIча цехо.

ЧIоагIа наьха уйла тIайодаш къамаьл дир завода керттерча технолога нов. Миллера. Мехкарча машиностроительни предприятешка металлах пайда эцара перспективаш ювцаш хиннача совещане а хинна хIанз дукха ха йоацаш Москвера цIавенав из.

Семинаре йоалаяь предложенеш Iомаеш а я, хIаьта царех дуккхаяраш балха юкъе а хьоргья.

Болхлоша чIоагIа хьинаре дакъа а лоацаш чакхъювл занятеш пхелагIча, ворхIлагIча, шийттлагIча цехий семинарски группашка а юххьанцарча экономически школашка а. Совнархоза чуйоагIача предприятешта юкъе эггара хьалха латтарашца я тха завод рационализаторски предложенеш йоалаяра а уж балха юкъеозара а.

Политически дешар вахарца дувзилга а производственни гIулакхаш тоадара пропагандах дика беркат далга а дикагIа Iалащдар духьа политически экономеи конкретни экономикаи дешаш Iомаделга хьалха лоаттаду заводерча партийни организаце.

Коммунистическии болхлойи партей викалий Москве хиннача Совещане исторически документаш—Заявлении дунен халкъашка цаь Кхайкарали — Iомаделга дIадоладеннад хIанз партийни дешара системе. ХIанз пропагандисташа хIара болхлочун цег тIа кхоачаш дувц машар бахьанце, колониализманна духьал лоаттабеча къовсаме хинна гIорданна дола из доккха гIулакх. Цу балха пропагандисташта доккха новкъостал ду заводской партийни библиотеке болх беш йолча методически совето.

. Совещане документаш довзийтара, цар боккха чулоацам кхетабайтара тIаберзабаь ба хIанз беррига партийно-политически болх. БIаьннел совгIа агитатор ва хIара денна болхлошца къамаьлаш деш, Совещане лоархIам царна дIабовзийташ, фелал йолаш хилара, машар бахьанце лоаттабу къовсам чIоагIбара, семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра уж тIахьехаш.

Заводе ший хан-ханнахьа лекционни ди хул. Парте Ленински райкомеи Грозненски горкомеи лектораша болхлошта дика лекцеш еш. СССР Лакхехьарча Советеи РСФСР Лакхехьарча Советеи сессей балха хьакъехьа докладаш ю депутаташа Гусевеи Темиркаевеи.

Укх тIеххьарча хана шоай болх дикагIа бу заводерча культура Цено библиотекои.

Заводерча пропагандистски балхаца хIанз а да кхоачамбоацараш. Эсала лелаю гойтара агитаци, дукха ба экономически дешара юххьанцарча школашка деша хьа ца ухаш нах.

Уж а, уккамо кхыдола а кхоачамбоацараш сихха дIадаха деза.

К. ТИМОФЕЕВ.

**

ДукхагIа теркам тIабахийта лекционни пропагандана

«ХIанзарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарех» ССКП ЦК соцам кхоачашбеш политическии Iилмаи хьехамаш доаржадеча Общества республикански отделене республика къахьегамхошта юкъе шерагIа йоаржаяьй къамаьл деш ю а кепайоазон а пропаганда, лакхбаьб цун идейнии Iилмаи боарам, общества ерригa звенош дика вIаштIехьаяьхай, цар болх тоабаьб, къаьстта промышленни предприятешка, юрташка, дешара заведенешка, Iилма учрежденешка болх беча Общества члений группай бар а беш.

Укх тIеххьарча хана политическии Iилмаи хьехамаш доаржадеча Общества Нохч-ГIалгIай отделене ший члений мугIараш шер а даьд, лекционни пропаганда лакх а яьй. 1957 шера 1000 гаргга саг мара ца хиннача метта хIанз Общества член волаш 3,5 эзар совгIа саг ва. Алхха 1960 шера инженерно-технически болхлоех, юрта боахама специалистех, лорех, кхыча специалистех 1000 совгIа саг хьаийцав.

1957 шера республика къахьегамхошта 7 эзар гаргга лекци мара йийшаяцар, хIаьта 1960 шера 24 эзар совгIа лекци йийшар. ХIанз дукхагIа еш лекцеш промышленни предприятешка, транспорте, гIишлош хьалъеча, колхозашка, совхозашка, хIаьта иштта нах бахача моттигашка.

Общества республикански а районий а отделенеш дукхагIа теркам тIабахийта яьннай лекционни пропаганда вахарца, коммунизм хьалъяра балхаца ювзара. Къаьстта дукхагIа ю ССКП XXI-ча съездеи парте ЦК-а цул тIехьагIа хиннача Пленумийи решенеш наха дIайовзийташ йола пропаганда. Шерра дIайовзийт къахьегамхошта марксизма-ленинизма сийлахь-йоккхий идеяш. Йийшача ерригача лекцех диълагIа дакъа лекцеш ССКП историех, марксистско-ленински философех, политически экономех йийшар. ХьалхагIа ешаш хиннарел дикка дукхагIа йийшай промышленни а юртбоахама а производства дикагIа болча болхлойи новаторийи опытах йола лекцеш.

Промышленни предприятешка, транспорте, гIишлош еча, колхозашка, совхозашка, дешара заведенешка Общества члений группаш вIашагIтехай. Из бахьан долаш бахача наха дукхагIа политическии Iилмаи хьехам бала йиш хилар. 1957 шера 100 гаргга мара яцар уж тайпа группаш, хIаьта хIанз 300 гаргга я уж.

Дуккхача лектораша предприяте, колхозе, совхозе, кхычахьа лекцеш еш, шоаш лекци ешача моттигера гIулакхаш хьалхагIа дайза а дейзе, уж лекцеца дувза а дувзаш. Шоаш даь хьехамаш чакхдаха къахьегамхошта новкъостал ду. Из болх къаьстта дика бу Наурски района «Советская Россия» яхача совхоза, Шелковской района Сталина цIерахча колхоза, Сталински района мехкдаьтта чакхдоаккхача завода лекторски группаша, иштта кхычар а.

Ленинскии Сталинскии районий предприятешка лекцеш еш преподавателаша, Iилма болхлоша.

ХIанз шерра яьржай тематически сайренаш, хаттар деши жоп луши йола сайренаш, тайп-тайпара хьехамаш деш йола культура университеташ.

ССКП ЦК-а соцам кхоачашбеш Общества организацеша баьча балха тIехь цIенхаштта кхоачамбоацараш а да.

Лекционни пропаганда хьакъехьа а доккхий кхоачамбоацараш да Общества республикански отделене балха тIехь.

Конкретни экономех, Iилма-тохкама а юртбоахама а дешаех йола лекцеш хьалха йийшачул дикка дукхагIа йийшар, цхьабакъда кертерча дешай хьакъехьа геттара кIезига йийшар.

Къаьстта кхоачамбоацаш ю промышленноста, гIишлош хьалъяра, транспорта, хIаьта иштта промышленнии юртбоахамеи производства дикагIа болча болхлойи новаторийи опыта дешаех лаьца йола пропаганда.

1960 шера гор. Грозне дикагIа болча болхлой опытах 60-и Iилма-технически дешаех 350-и лекци мара йийшаяц.

1960 шера Ачхой-Мартановски, Веденски, Надтеречни, Советски районашка цхьаккха лекци йийшаяц юртбоахама производства дикагIа болча болхлой опыт ювцаш.

Лекционни пропагандана юкъе дола кхоачамбоацар хIанз а цизза дIадаьккхадац.

Вахара юкъе нийслу, производстве, колхозе, совхозе хула факташ юкъе ца йоалаеш еш цкъаза лекцеш.

Уж кхоачамбоацараш хьахиннад Общества районни отделенеша, дуккхача тематически секцеша, царца цхьан республикански отделене а болх мела барах. Царех цхьаяраш вIалла болх ца беш я.

Промышленни производства инженерно-технически болхлой, юрта боахама специалисташ, промышленнии юртбоахамеи производства дикагIа бола болхлой, хIаьта иштта цхьацца бола Iилманхой, Iилма-тохкама институтий, Iилма-опытни станцей болхлой, лакхерча дешара заведеней преподавателаш, дуккха бараш общества балха юкъеэзабац.

Къахьегамхошта хьехам луш деча къамаьла чулоацам идейни лакхбе, лекционни болх айхха вахарца бувза, общества мугIараш дикка шерде, иштта кхыдола декхараш оттадаьд шийна хьалхашка Общества республикански отдела Правлене.

Iилма-производственни конференцеш дукхагIа е, технически прогресс йовзара кIираши бетташи даха, промышленнии юртбоахамеи производства дикагIа болча болхлоштеи новаторашттеи хетаяь сайренаш е лерхI Правлене.

Лекторий кхетам лакхбе дагахьа керттерча дешай хьакъехьа тематически конференцеш е, общественно-политически, Iилма-технически, Iалам довзара — Iилма дешай семинараш хургья даим болх беш, лекторий балха опыт вIаши йовзийташ йола семинараши совещанеши хургья.

Н. Г. ПЕТРОВ,
политическии Iилмаи хьехамаш доаржадара Общества Нохч-ГIалгIай отделене секретарь.

***

Политически балхо хьинар лакхду

Соахкарчул дикагIа чакхдаьхад Ленина цIерахча колхозо укх шера дерригa балхаш. ХIара гектара тIара ка бола ялат 13 центнери, хьажкIаш 35 центнери яккха декхараш тIаийцадар колхозникаша. Шоайла социалистически яхь а лаьца, колхоза правленеи партийни организацеи доал а деш, колхозникаша хьинаре къахьегар бахьан долаш укх шера хIара гектара тIара ка бола ялат 16,5 центнери хьажкIаш 50—60 центнери даьккхад колхозо. Паччахьалкхенна 60 тонн дукхагIа ялат деннад планал совгIа. ТIеххоачашъяьй колхозо паччахьалкхенга дулхи шуреи дохкара планаш. Планал совгIа дийнад гурахьа дIадув ялат. Дукха хIама ца эшаш тоаяь яьннай юрта боахама техника а.

Уж доккхий къахьегама толамаш дахара новкъостал даьд къахьегамхошта юкъера политико-массови болх вIаштIехьбаккхаро.

Колхозе болх беш 15 агитатор ва. Царна юкъе ба коммунисташи, комсомольцаши, парте боацараши. Агитатораша массахана политически агитаци ю колхозникашта юкъе. Къаьстта дикагIа агитатора болх беш ва комбайнер В. Зайтов, зоотехник Мамилов, библиотека заведующи Мамедова, иштта кхыбараш.

Коммуниста нов. Зайтов Висангире боахама гIулакхашца бувзам а болаш бу агитационни болх. Ший балхацара масалаш а кхувл цо. ХIара денна нормах 12 гектар чуэца дезача 18 гектар кIа чу а эцаш, массехк дийнахьа 180 гектар кIа чуийцар Висангире укх гурахьа. Висангире хадданза колхоза боахамах лаьца а, республикерчеи вай мехкарчеи юрта боахама болхлой дикагIа йолча опытах лаьца а къамаьлаш ду. ЧIоагIа колхозникий хьинар а балхацара безам а совбоаккхаш гIулакх да социалистически яхьа итогаш яр. Уж итогаш каст-каста я а еш, хьалъетт нов. Зайтова.

Политически болх тоабара чIоагIа новкъостал ду политически дешара системо. Тха колхозе болх беш кхо кружок я: парте историеи, конкретни экономикеи, политграмотеи (кхалнахьа). Къаьстта дукхагIа теркам тIаухийташ ладувгI деша ухараша райсельхозинспекце керттерча агронома-пропагандиста нов. Степнова ешача лекцешка. Нов. Степнова, лакхера образовани а йолаш юрта боахама специалист ше хиларга хьежжа, боахама гIулакхашцара масалаш а кхувлаш, бокъонца цIакхетабу деша ухараш колхоза боахама экономиках.

Доахана ферме болх беча гIалгIай кхалнаха дукха еза шоай пропагандистка, колхоза агроном, нов. Васильева. Нов. Васильевас кхалнаха атта кхеторгболча меттаца тайп-тайпарча темаех йола беседаш ю, мехка чура а доазол дехьара а гIулакхаш дIадовзийт, вай республикерча дикагIа болча дояркай балха опыт дIайовзийт. Шура яккхара план тIеххоачаш а еш, хьинаре къахьегача дояркаша Евлоева Казбана, Чаниева Лидай, иштта кхыбарий къахьегама толамаша хьагойт ферме политически агитаце болх дика вIаштIехьбаьккха хилар.

Политико-массови балха юкъе дикка моттиг дIалоац гойтара агитаце. Тха колхоза коа а, наькъашка а, кхашка а де лаьрхIараш дувцаш йола щиташ йоахк. Колхоза коа доал Сийлен доскаи хьокхамий доскаи. Цар тIа белгалбаьха ба дикагIа бола колхозникаш.

Колхоза вахарах йола дуккха материалаш язъю пенгазета тIа.

Цу тIа язъю хьалхле лелаерий опыт, болх дикагIа тоалургбола наькъаш.

Балхах къехкачарца къовсам лоаттабара новкъостал ду «КIарцхал» яхача сатирически газето.

Политически пропаганда балхацарча кхоачамбоацарех лархIа мегаргдолаш да лекционни пропаганда яккха еззача тайпара вIаштIехьаяьккха ца хилар.

ДIахо йодача хана дикагIа тоабе лаьрхIад оаха къахьегамхошта юкъе беш бола политически болх.

А. ТОЧИЕВ,
Первомайски районерча Ленина цIерахча колхоза партийни организаце секретарь.

Тха доккха декхар

«ХIанзарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарех» ССКП ЦК баь соцам тха партийни организаце вахара а практически гIулакхашта а юкъе йоккха программа а хинна дIаэттай. Из исторически партийни документ арадаьннача хана денз партийни организаци ший агитационно-массови балха дешаш къестаде йолаеннай, лергбоацача марксистско-ленински хьехама идейно-теоретически проблемаш айхха колхозни юрта вахара юкъе долча хIамашца ювза а ювзаш.

Колхоза къахьегамхой лекционни пропаганда дукхагIа юкъеоза лерхIаш партийни организаце тIа-тIа а дукхагIа оарцагIбоах лекцеш ешара хьехархой, медицински болхлой, юрта боахама специалисташ. Къаьстта чIоагIа лоархIаш ба тха лектораш бола коммунисташ Н. Ф. Таранина (лекторски группа заведующи). Г. Х. Нероев, комсомолкаш Валентина Киселева, Алла Донскова. ДIадахача шера тайп-тайпарча темаех йола итташ лекцеш йийшар цар, царца ССКП XXI-ча съездах, ССКП ЦК декабрь беттарча Пленума решенех, Советски Iилма буржуазни Iилмал толашагIа хиларах, ООН-а Генеральни Ассамблея 15-ча сессе балха итогех, советски бюджет машара бюджет я яхача темах, иштта кхыяраш а йолаш.

Хьайбай фермашка хадданза чIоагIбаь агитатораш ба тха. Цар шоаш беча хьехамца а балха тIехь шоаш телача хьокхамца а семилетка шоллагIча шера заданеш кхоачаш а тIеххоачаш а е дог урауттаду. Жа леладеча болхлошта юкъе дика болх бир коммуниста Валентина Федоровна Захаровас. Же товарнии хьакхий товарнии ферме наха хьехам луш бола болх беш ба агитатораш комсомолкаш Валентина Сергеенкои Валентина Поплавскаяи, МТФ болхлошта юкъе из болх чIоагIа дика бу партийни бюро член волча нов. Колношеева.

Партийни организаце боккха теркам тIабохийт кхалнаха юкъе беча кхетама балха. Кхалнаьха совет вIашагIъеллай. Цунна хьалхле лелаеш я къона коммунистка Л. И. Крылевская. Ше вIашагIтехача хьалхарча деношка денз кхалнаьха Совето боккха болх дIаболабир станице бахача наха культурни салоIаргдолаш гIулакх вIаштIехьдоаккхаш, тIехьабисача наха леладеча дIаяхача заман воча гIулакхашта духьал къовсам лоаттабеш. ХIанз тханцига хан-ханнахьа бетта цкъа-шозза кхалнаха лаьрхIа сайренаш ю. Цу сайренашка дувц культура а цIагIа, наха юкъе леладе дезача гIулакхий а дешаш, школе даха ха йоацача а деша дагIача а бераштa хьехам балара, ше а дезал а дIа-юха ювлача йIовхарехи бIехача лазарехи лоравалара, дезала юкъе а производстве а кхалнаьха болча лоархIама, иштта кхыдола дешаш.

Колхозникаштеи Бороздиновская станице бахача нахаи юкъе беш бола агитационно-массови болх шерагIа а дикагIа а баро хIанзехьа а доккхий гIулакхаш даьд. Масала, тха колхозо ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхен план, шура йохка шоаш тIаийца социалистически декхараш, толамца кхоачашйир фуаш, тха дохкара план, тIеххоачашйир гурахьа ялат дIаде йоагIаш хинна план. Тхона юкъе чIоагIа кIезигденнад менна, веха, халахетараш доахаш, вIашагIлеташ, общественни моттигашка эздий доаца хIамаш леладеш дола гIулакхаш. Цу дерриганеша а гойт тха къахьегамхой коммунистически сакхетам тIа-тIа а дукхагIа лакхлуш хилар, цу гIулакхо общественни боахам дегIабоалабара а чIоагIбара а боккха пайда луш хилар.

ХIанз колхоза партийнии комсомольскии организацеша беррига шоай низ тIабахийтаб семилетка кхоалагIча шера йоккхий планаш кхоачаш а тIеххоачаш а яра. Цу гIулакха тIаберзабаь ба лекторски группеи агитколлективои беш бола беррига а болх. Наха юкъе кхетама болх беш оахоша даьчун йоккха йоаца опыт дIахо шер а ергья дегIа а йоалаергья оаха, хIана аьлча сага сакхетам лакхбаларга хьежжа къовсам лоаттабу цо шийна тIалаттача гIулакха тIехь, цунах тийша да моллагIча а боахама балха толамаш. Фрунзе цIерахча тха колхоза партийни организаце шийна де мел могар дергда цу исторически партийни документа тIа оттадаь доккхий а сий дола а декхараш толамца чакхдахара.

М. И. ТКАЧЕНКО,
Каргалински района Фрунзе цIерахча колхоза партийни организаце секретарь.

Машареи социализмаи низаш чIоагIлуш латт

Укх деношка Грознерча Лермонтова цIерахча драматически театре Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане итогашта хетаяь областной партийни организаце актива собрани хилар.

Актива собрани хьайийлар Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара н. А. С. Трофимова.

Массава раьза а волаш собране сийлен президиуме хержар Н. С. Хрущев керте а латташ йола ССКП Центральни Комитета Президиум.

1960 шера ноябрь бетта Москве хиннача Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане итогех доклад йир н. А. С. Трофимова.

Докладчико лаьрххIа дийцар Совещане балхах, цига дакъа лоацаш хиннача ерригача партей викалаш раьза а болаш цо тIаийцача Заявленехи Кхайкаралахи. Цо белгалдаьккхар Совещане тIаийца документаш Iалальмате боккха исторически лоархIам болаш хилари, хIаьта цар ерригача Коммунистическии болхлойи партей коллективни опыт вIашагIтохарца марксизм-ленинизм дIахо творчески дегIайоалаеш хилари. Дерригача дунен тIарча коммунистически болама хIанзарча хьалашка цунна хьалхашка латта декхараш кхоачащде эшаш дола герз лу цу документаша, йоах докладчико. Совещане тIаийцача документаша Заявленеи дерригача дунен тIарча халкъашка даьча Кхайкаралои хьахьокх социализми коммунизми хьалъяра, дунен тIа тIом ца хилийтара, къамаша кортамукъале яккхара болам дIахо дегIабоалабара лоаттабеча къовсамах долча керттерча дешашта марксистско-ленински партеш цхьа барт болаш хилар.

Совещанеи цо тIаийцача документашеи, йоах докладчико, массадолча мехкашкарча къахьегамхошта империализманна духьал, машари халкъий кортамукъали бахьан, социализми коммунизми котъяккхара духьа лоаттабеча къовсама шерра никъ хьабийлаб. Дерригача дунен тIара коммунистически болам вай ханара эггара чIоагIагIа бола политически низ а общественни прогресса эггара лоархIамегIа йола фактор а хинна дIаэттаб. Марксизма-ленинизма сий дола байракх дунен массайолча миIинге гуш лакха айяьй хIанз. Дерригача дунен тIарча Коммунистическии болхлойи партей барт-цхьоагIо марксизмаи-ленинизмаи ларда тIа дIахо чIоагIъяларца белгалъяьккхай Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещани, йоах н. Трофимова. Машар, демократи, къамий кортамукъале, коммунизма сий дола гIулакх чакхдаккхара тIехьа лоаттоабеча къовсаме йоахаргйолча кердача коталоний кIийле а хинна дIаоттаргда Совещане тIаийца документаш.

Ший доклада тIа дикка белгалдаьккха дийцар н. Трофимова вай мехка коммунизм хьалъярах дола дешаш. Республика партийни организацена хьалхашка латта декхараш а дийцар цо.

Промышленность кхы а сихагIа дегIайоалаяр, юрта боахам лакхбар да вай партийни организацена хьалхашка латта декхар. 1961 шера ялаташ кхы а дикагIа хьувкъаде деза вай, хьайбаш дебаде деза, цар продуктивность лакхъе еза. ГIишлош хьаяра гIулакх тоаде деза. Уж декхараш кхоачашдулургда нагахь санна партийни организаце организаторскии идеологическии балхаш тоадойя, аьлар н. Трофимова.

Партийни актива собране хиннараша цхьа барт а болаш къоабалдир Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане тIаийца документаш. Цо хьахьекхар республикерча берригача коммунисташеи къахьегамхошеи а уж иштта къоабалдеш хилар. Дерригача дунен тIарча коммунистически боламе барт-цхьоагIо чIоагIъяр—из да,—йоахар собране къамаьлаш даьраша, — хIара марксистко-ленински парте интернациональни декхар.

Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане тIаийца документаш берригача советски наха санна бокъонца къоабал ду Грознерча коммунисташеи къахьегамхошеи, аьлар ше къамаьл деш ССКП Грозненски горкома хьалхарча секретара н. Беляева. Уж документаш Iомадеш ба хIанз города ерригача предприятешкара, учрежденешкара, дешара заведенешкара болхлой, гIулакхера нах, студенташ. Городерча берригача къахьегамхоша хьаллоац уж вай ханара эггара лоархIамегIа дола документаш. Чулоацамга, стилага, кIоаргалга диллача дизза ленински документаш да уж.

ДIахо н. Беляева дувц Совещане документаш къахьегамхошта дIадовзийтара, цар чулоацамах уж дIаkхетабара городерча партийни организаце беш болча балхах лаьца. Цу документий кIоарга идеяш дIайовзийта еза города предприятейи учрежденейи хIара болхлочоа, гIулакхерча сага, йоах цо.

«Старогрознефть» НПУ бурув деттача контора бурильщика н. Козеннова аьлар, Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане беррига къахьегамхой машар чIоагIбара тIахьех. Вай декхар да воай низ ца кхобеш болх бар, семилетка кхоалагIча шера заданеш кхоачашъярца Даьхен низ котбаккхар.

Советски наха хIанз а дицденнадац дунен шоллагIча тIема унзара гIулакхаш, цудухьа вай ях: «Тхона тIом безац!» Дерригача дунен тIара цIена уйла йолаш бола нах оарцагIа баргба тIом ца хилийта, йоах н. Казеннова, ший къамаьл доалаш.

— Машар чIоагIбара, колониализм дIаяккхара, дерригача халкъаша кортамукъале яккхара тIехьа лоаттабу къовсам лакхбара тIахьех Совещане документаша, аьлар ше къамаьл деш Наьсарен райкома хьалхарча секретара н. Тебоева. Вай хана социалистически система дунен историен чухь эггара лоархIамегIа бола низ а хинна дIаэттай. Цунах вай чIоагIагIа доккхал ду. Амма вай дийцадалийта йиш яц тIема кхерам цIенбенна дIабаьнна ца хилар, цудухьа даим фийла хила деза вай. Наьсарен районерча къахьегамхоша дег тIара къоабал а ду хьал а лоац Совещане документаш.

ССКП Ножай-Юртовски райкома секретара н. Межидова белгалдаьккхар вай ханара дерригa прогрессивни адамаш коммунизма никъ бакъбеш хилар. Совещане документаша хIанз дунен тIа латта хьалаш бокъонца тахка а техкад, хIаьта берригача коммунистически боламо дIабахьа беза никъ а хьекхаб. Ножай-Юртарча къахьегамхоша бокъонца къоабал ю Совещане Заявлении цо даь Кхайкарали.

Актива собране къамаьл дир Сунженски районерча «XIX партсъезд» яхача колхоза председатела н. Шумилова, ГрозНИИ Iилма болхлочо Геллора, крекинг-завода оператора Губаревас, Надтеречни районерча свинарка Кирноса, Шелковской районерча Сталина цIерахча колхоза доярка Авиловас, ВЛКСМ обкома секретара Голубовске, Советски районерча библиотекара Макентовас, обкома лекторски группа кулгалхочо Лина.

Коммунистическии болхлойи партеш бакъахьарча новкъа йолхаш хилар, адамий ираз бахьан цар хадданза къовсам лоаттабеш хилар дар собране къамаьлаш даьраша белгалдаьхар. Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане тIаийца Заявлении Кхайкарали къоабалдеш йола резолюци а тIаийцар собране, хIаьта ССКП Центральни Комитетага моаршал хоатташ письмо а дахьийтар.

Собрани чакхйоалаш массане а «Интернационал» яха партийни гимн аьлар.

М. КЕРИМОВ.

Йоккхача актива кулгашца

«ХIанзарча хьалашкарча партийни пропаганда декхарий хьакъехьара» ССКП ЦК соцам ара ма баьлинге а «Ильича васкеташ» яхача районни газета редакце вIашагIъеллар пропаганда лелаеш йола штатни йоаца отдел, цун членаш ССКП райкома бюрос чIоагIбир.

Ше вIашагIъеллача хана денз дикка болх баьб парте райкома партийни просвещене кабинета заведующе Валентина Ивановна Шупиковас кулгалдеча штатни йоацача пропаганда отдело. Газета тIа кепаетташ араяьннай агитационно-пропагандистски дешаш дувцаш йола 72 статьяи корреспонденции.

Нов. Шупиковас балхах дика кхеташ кулгалду отдела, ше доккха дакъа лоац цо газета балхаца. Каст-каста шийгара статьяши корреспонденцеши язъю цо агитационно-пропагандистски балха дешаш дувцаш, цо хьабовзийт дикагIа бола лектораш, агитатораш, партийни дешара кружокий кулгалхой.

Ше язъяьча цхьан корреспонденце тIа нов. Шупиковас йийцар ССКП истори Iомадеча кружока пропагандист волча «Аргун» яхача колхозерча нов. Быстрова балха опыт.

Нов. Быстров массаза а дика кийчлу занятешка, цо сакъердамегIа дола хIамаш а масалаш а херж, наха дикагIа кхетаергйолча тайпара хьех материал, хIара ший къамаьл айхха дувзадолит цо колхозникаша кхоачащдеш долча декхаращца.

Отдела балхаца дика дакъа лоац Кень-Юртарча ворхI шера дешача школа директора нов. Эскиева. Эггара тIехьагIа ше язъяьча корреспонденце тIа нов. Эскиева бийцар кхалнаха политграмота хьехача, Дора Ивановна Коршиковас кулгалдеча кружока болх. Цу кружоке дешаш 15 нохчий кхалсаг я. Уж массаз а хан-ханнахьа ух занятешка, безам болаш Iомаю цар партеи правительстваи решенеш, коммунистически вахар, оамалаш ювцаш дола дешаш.

Агитационно-пропагандистски дешаш дувцаш каст-каста газета тIа язду «Аргун» яхача колхоза парткома секретара нов. Самойленкос, № 1 йолча шурий совхоза парторганизаце секретара нов. Савенкова, Ермоловски ДОК-а цеха начальника нов. Кузнецова, Грозненски шурий совхоза рабочкома председатела нов. Шарунова, района юртбоахама инспекце зоотехника нов. Рыбаковас, «Советская Россия» яхача юртбоахама артела колхозника нов. Басханова, кхычар.

«ХIанзарча хьалашка партийни пропаганда декхарий хьакъехьа» ССКП ЦК соцамга хьежжа «Ильича васкеташ» яхача редакце цхьаькха а штатни йоаца партийни вахара отдел вIашагIъеллай, отдела заведующи нов. Ревдов, членаш новкъостий Рыбакова, Шарунов, Власов а болаш. Цу отдело а цу тайппара дукха материалаш вIашагIъетехай газета партийни организацей балха хьакъехьа.

XVII районни партийни конференци хулача юххье «Ильича васкеташ» яхача газета шин оагIо тIа яхийта материал кийчъяьй штате йоацача партийни отдела юххьанцарча парторганизацей балха опыт ювцаш, коммунисташ шоай балха тIа малагIа толамаш доахаш накъа баьхкаб партийни конференцена, яхаш.

Газета редакце хIанз вIашагIтохаргйолаш я штате йоаца юрта боахама отдел а, хIаьта иштта газета чулоацам тоабареи авторски актив дуккха юкъеозареи болх лелабергболаш йола редакционни совет а.

Цхьабакъда, ала дезаш да, штате йоацача тха отделий балха юкъе хIанз а кхоачамбоацараш хилар. Редакце коллектива декхар да штате йоацача отделашка балхаш деча болхлошта хадданза практически новкъостал дар, творчески кхетам лакхбара царна новкъостал дар, чулоацам дика болаш йола корреспонденцеш, заметкаш, очеркаш, дувцараш язде уж Iомабар.

А. СОРОКОУМОВ,
«Ильича васкеташ» яхача газета редактора заместитель.

ССКП ЦК Пленума накъа долхаш

БАЛХА ЮКЪЕКХУВЛА КЕРДАДАР

Дукха ха йоаццаш коа тIара оалхазараш леладеча боахамий болхлой кустовой семинаре гулбенна хилар Грозненски шурий совхозе. Цига бар Грозненски, Каргалински, Шалински, иштта кхыча районашкара зоотехникаш, ветеринарни службай болхлой, иштта кхыбараш а.

Коа тIара оалхазараш мишта кхеде деза а Iана хана царгара дукхагIа фуаш гулдара а хьакъехьа семинаре доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства коа тIара оалхазараш леладеча управлене начальника нов. Белана. Оалхазараш цамогаш ца хулийташ лорадарах доклад йир Iилма-тохкама опытни ветеринарни станцерча зIамагIа йолча Iилман болхлочо нов. Найденовас.

Коа тIара оалхазараш леладара опыт дIа-юха йовзийташ семинаре къамаьл дир Ермоловски оалхазараш леладеча совхоза керттерча зоотехника нов. Дзусева.

Оалхазарашкара дукхагIа фуаш гулдара мишта къовсам лоаттабу дийцар цIи хезача коа тIара оалхазараш леладархочо Н. Олюнинас. ДIадахача шера 2700 котама дика гIулакх дарах хIаранегара 178 фуъ гулдаьд цо. ХIаьта, укх кердача шера хIара котамгара 180 фуъ гулде керда социалистически декхараш тIаийцад Олюнинас. Кхо шу хьалха ферме балха енача хана вIалла опыт йоацаш хиларах дукха новкъарленаш нийсъелар цунна хьалхашка. Цхьабакъда, халонех кхера ца луш, шийна ца ховр ферме боккхагIа болчарга дIахоатташ дика Iомайир Олюнинас из говзал. Хан-ханнахьа тайп-тайпара витаминаш йоахка хIама тессарах вIаштIехьдаьннад цун хIара шерра-шера дукхагIа фуаш гулде.

— Фуна лаьрхIа кIай котамаш я аз лелаераш, йоах Олюнинас. Каст-каста фуаш гулделга а бIенашкара кIалхьарцар хувцар а боккхача лоархIамера гIулакх да. Иштта гулду фуаш дикагIа а цIенагIа а хул.

Укх кердача шера 25 миллион фуъ гулдара къовсам лоаттабе тIахьийхаб нов. Олюнинас республикера беррига коа тIара оалхазараш леладераш.

Цу семинаре дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министра нов. Слюсарева, ССКП обкома юрта боахама отдела заведующе заместителя нов. Пляскина.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) № 3 йолча сомий баьца даарий совхоза коа тIара оалхазараш леладеча ферма разетница Е. Смыкалова, ферма бригадир-зоотехник А. Алещенко, котамий кIоригаш лелаю А. Журавлева, Ф. Шаповалова, боабашкий кIоригаш лелаю М. Смыкалова семинаре болаш.

П. КОВАЛЬНОГОВА текст.
С. ШЕРИПОВА сурт.

ИШТТА ХЬУВКЪАЙИР ХЬАЖКIАШ

ХьажкIаш хьувкъаяр дукха баьржа механизаторий керда болам Зармаевна тIеххьа республике эггара хьалхарчарца хьаллаьцар Шалински района «Джалка» яхача совхоза 1-гIча отделене тракторист волча Джамалаев Татас.

ДIадахача шера хIара гектара тIара 40 центнерал совгIа фуалъяьха хьажкIаш яьха 51 саг ва хIанз республике цу болама тIехьа латташ.

Отделене управляющи волча нов. Салтамирзаевгара дийхар Джамалаева 150—200 гектар а долаш цхьан моттигера шийна кха къоастадар (хIанзалца хIарадар 20—30 гектар а долаш долча массехк кхай тIа кхеяьй нов. Джамалаева хьажкIаш).

Трактериста Джамалаева яххача тайпара дола кха къоастадир кхай тIарча стана юххе, наькъа йистте гIолла ягIача хьунал дехьагIа.

Шийца болх беча трактористаца нов. Айдамиров Имранаца цхьана Джамалаев Татас хьажкIаш хьувкъаяр дукха лоаттабу къовсам эггара хьалха кхо а дуллаш дIаболабир. Шиъ тракторни тележка тIехьа а йийза дIакхихьар кхай тIа кхо.

150 гектар дола кха 110 гектар йолаш цаIи 40 гектар йолаш цхьаькхеи ши дакъа а даь дийкъар. 40 гектар йолча даькъа тIа ялатийна хьажкIаш кхее лаьрхIад, хIаьта 110 гектар долчун тIа — силос. Цкъарчоа иштта декъанза даргдолаш дацар из кха юххьанцара балхаш деча хана, цул тIехьагIа хаи торонаши лархIа а лаьрхIа. нов. Джамалаевна хайра зябь аха йолаялалехьа 900—1000 тонн кхо кхай тIа дIадахьа ший вIаштIехьдаргдолга.

Дукха хIама ца эшшаш цо лаьрххIача тайпара вIаштIехьдаьлар из. 840 тонн кхо 40 гектар долча кхай тIа дIа а дихьа дIатессар, цу тайппара ялатийна лаьрхIа хьажкIаш кхее лаьрхIача хIара гектара тIа тессад 21 тонн кхо. Деррига кха ДТ-54 яхача тракторца зяба аьха Iодиллад нов. Джамалаева.

БIаьсти маяьллинге а макха баькхар кхай тIа, цо йиш хилийтар Iанна лаьтта тIоадал чусоцае.

Апрель бетта юххье хьажкIаш дIаелехьа культиватор токхайир кхай тIа, тIехьатесса культиватор йолча «Беларусь» яхача тракторца.

ШозлагIа культиватор токхаялехьа дерригача кхай тIа 120 центнер суперфосфат тессар (хIара гектара тIа 3 центнер а йолаш), шозлагIа токхаеш йола культиватор хьажкIаш дIаеле хьалхагIа токхайир механизатораша.

ХьажкIаш дIаюв 22 апрелагара 3 мае кхаччалца «СКГН-6» яхача хIанз яьннача квадратно-гнездовой сеялкаца. Хувц-хувцаш болх беш бар новкъостий Джамалаеви Айдамирови: тIехьатесса сеялка йола трактор лехкаш вар цаI, шоллагIчо аьшксаьрг дIа а кхухьаш, кхай йисте гIолла загалаш догIар сеялка йоахаш йола квадраташ вIашагIкхетий хьожаш.

ХьажкIаш дIаелехьа сеялка дика нийсъяь хилар а цхьан кIоага чу 2—3 фийгал дукхагIа доацаш фийгаш цо чулегадар а бахьан долаш квадраташ нийса йолаш а листеи нийлхеи йоацаш а тIаяьлар хьажкIаш.

Оасар кIезигагIа хилийтар дукха шозза макха баькхар звенос, зIырг тохалехьа цкъаи тIаяьнначул тIехьагIа цIаькхеи.

ХьажкIаш дика дIаер бахьан долаш урагIеи пхорагIеи кхозза дика культиватор токхае йиш хилар механизированни звеной. Из болх бир «КРН-4,2» яхача тIехьатувсача культиваторца.

ХьажкIаш дIаелехьа ханнахьа шозза культиватор токхаяр а, уж дIайийначул тIехьагIа шозза макха баккхар а, мугIараштa юкъе кхозза культиватор токхаяр а бахьан долаш оасарах цIена дар хьажкIий кха.

Механизатораш болча новкъостий Джамалаевеи Айдамировеи шоай чуэца йиш хиланзар хьажкIаш, уж чуэцаш йола комбайнаш ца хилар бахьан долаш.

110 гектар долча кхай тIа дIайийна хьажкIаш силос хьокхача комбайнаца силоса лаьрхIа чуийцар звенос. Джамалаев трактор лехкаш вар, хIаьта цун новкъоста Айдамирова силос хьокхача комбайна тIа машинисталла болх бора. Томараш тIехьа йола хьажкIаш кулгашца йоахар; новкъостала ера лоаллахара хьажкIаш лелаю звено.

Цхьабакъда, цунца кхоачамбеш дац из гIулакх. ХьажкIаш йоаха комбайн хиннаяларе ялатийна лаьрхIа дIайийна хьажкIаш арахьара кхы новкъостал ца эшаш цу шин саго шоаш чуийца хургьяр.

Керттера гIулакх да шин механизатора, трактористаш болча новкъосташа Джамалаевеи Айдамировеи 110 гектар долча кхай хIара гектара тIара 380 центнер мошача доакъарийна силос яьккха хилари 40 гектар долча кхай хIара гектара тIара 117,5 центнер йоаккхаш томараш тIехьа хьажкIаш яьха хилари.

Цар Iалальмате дика Iомаяьй тайп-тайпарча маркех йола тракторaш, эшэшача моттиге лелаю трактористеи комбайнереи говзалаш.

Беркат даьлар механизатораша хьийгача къих. Цар шинне, кердагIа йолча техника новкъосталца, эггара чIоагIагIа хьувкъаяьй хьажкIаш.

ХIаьта кулгашца къахьегача хана духхьал оасар дарга дIадахийта дукха ахча эшаргдар:

цхьан сага дийнахьа хьажкIашта оасар де оттаяь норма 0,15 гектар я. Долче, цхьан гектара тIа оасар деш хилча 6,5 сага ди эш.

Нов. Джамалаева ялатийна лаьрхIа дIайийна хиннараш 40 гектар хьажкIаш яр. Долче, духхьал оасар дара эшаргдар 260 сага ди.

Кхозза культиватор а токхаеш къахьийгар механизированни звенос, хIаьта из беррига болх кулгашца бе безаш хиннабаларе, эшаргдар 780 сага ди.

40 гектара тIа хьажкIаш хьалкхееш кулгашца къахьегаш бодачул 8-зза кIезигагIа мах бахар совхоза царна механизированни гIулакх дарах. Цу тайпара, хьажкIий гектара тIа хьегача къига дIабода мах кIезигбар а хьувкъам лакхбар а бахьан долаш планал шозза лохбаьб хьажкIаш кхеярга дIабода мах.

Из кхы а лохагIа хургбар, нагахьа санна Джамалаев Татий механизированни йолча звенос хьажкIаш чу а механизмашца ийца хиннаяларе. Цхьабакъда, из цар бехк бац. ДIахо йодача хана совхоза керттерча инженера нов. Митинаи керттерча агронома нов. Ивановаи ха деза хьажкIаш лелаю механизированни звенош механизмашца йизза Iалашъянза ярг ца хилар.

М. ХРИСТОФОРОВ.

ДIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара шоашта хьалхашка оттадаь доккхий декхараш дика кхоачашдаьд дIадахача 1960 шера вай республикерча доаркаша.

Хьалхле лелаеча доаркашта юкъе я Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза доярка Авилова Ксения а. ДIадаха шу долалуш хIара Iаттагара 2800 килограмм шура яккха социалистически декхараш тIаийцадар доярка. ХIаьта хIара Iаттагара 3263 килограмм шура яьккхай Авиловас. Боккха толам ба из. Цхьабакъда, цунах тоъам баь Iе дага яц доярка. Укх кердача шера хIара Iаттагара кхы а дукхагIа шура яккха декхар тIаийцад Авиловас. Из декхар кхоачашдергдолга хIанзале хьахьокх цо.

ССКП ЦК январьски Пленума сийна керда декхараш кхоачашдара чIоагIа къахьегаш я Авилова укх деношка.

Сурта тIа: доярка К. Авилова.

С. ШЕРИПОВА сурт.

Хьакхарч лелайойя дулх дукхагIа хургда

Укх кердача шера кхы а доккхагIа декхараш тIаийцад МагIалбика районерча «Ингушский» совхоза хьайбаш леладераша. Укх шера цар лерхI 3200 центнер дулх пачхаьалкхенна дIадала. Дог гIоздоах цу цифраша.

Цхьабакъда, соахка совхозерча хьайбаш леладераша тIаийца декхараш царел кIезигагIа дар.

Белгалдаккха дезаш да шоай болх во вIаштIехьбаккхар бахьан долаш «Ингушский» совхозерча хьайбаш леладераша шоаш денна дош кхоачаш ца даьлга. Къаьстта во болх баьб хьакхарч лелаераша.

Цу хана а къаьгга ховш дар хьакхарч ебаяргеи уж дика кхабаргеи хьежжа мара пачхаьалкхенга дулх дохкара плани социалистически декхараши кхоачашде вIаштIехьдаргдоацилга. ХIана аьлча, дIадала цезача 2700 центнер дулхах 50 процент хьакхий дулх хиннадаь.

Из иштта дале а, совхоза дирекце, юрта боахама специалисташа тесса битар хьакхарч лелаяр санна болх боккхача лоархIамера болх.

Ер да цу тайпара оттабаьча балхах хиннар. Совхозо кхоачашъяьяц пачхаьалкхенга дулх дохкара план. ДIадахача шера лаьрхIадар чуоттаяь 1500 хьакха кхаба. Бакъда, ийс бIаь мара кхаьба яц. БIарччача шера хIара нана-хьакха тIехьа 4—5 хурск мара хьалкхеяьяц. Хьакхийна деннеи буси 150 грамм дулх мара тIаккхетийтадац. Из геттара кIезига да!

ХIана хиннад из иштта? Кертера бахьан да хьакхарч лелаяра, уж кхабара балхаш совхоза кулгалхоша тесса леладаьлга, хьакхий фермашка балха болча наьха цар цхьаккха йоакхо ца яьлга. Из болх иштта хIана хиннаб аьнна хаттараш дича совхоза кулгалхой, юртбоахама специалисташ бехказа бовла гIерт соахкара Iа хала дар яхаш, СМУ-10 хьалъеш йола откормочни площадка ханнахьа йисте яьккхаяц, яхаш.

Кхы дикагIа латтац из болх укх Iай а. Хьайбаш чудоахкача помещенешта ханнахьа дика ремонт яьяц, шортта доакъар Iалашдаьдац. Iалальмате дика ховра совхоза кулгалхошта вай лакхе йийца откормочни площадка хьалъяь яргйоацилга. Массехк бIаь хьакхарч чуйоахка моттиг йоацаш дуккха ха яьккхар, хIаьта хIанз уж чуйоахка моттигаш а я тоаянза.

Хьакхий боахам дегIабоалабара Iалальмате боккхача лоархIамера гIулакх да лерттIа племенной болх вIаштIехьбаккхар. Цу даькъе деш цхьаккха хIама дац «Ингушский» совхозе. Юртбоахама специалисташа кхы дIахо ла мегаргдоацаш во лелаю учет а.

— КIалхьарцар Iалашдечул аттагIа фу хургда, — йоах юртбоахама инспекце керттерча зоотехника нов. Тишенинова, — из а дац совхозерча хьакхий фермашка.

Тесса лелабу «Ингушский» совхозе цкъа яхка хьакхарч ебаяра болх а. Геттара кIезига я уж цига. Зоотехникаша, хьакхарч лелаераша цхьанне санна дувц хьакхий дулх дукхагIа хилийтара тайп-тайпара доакъар хилча чIоагIа пайдане долга. Из болх а ледара лелабу.

Кхыча фермашка а иштта латт из гIулакх.

ДIадахача шера цхьаь-цаI производственни совещани яьяц хьакхарч лелаеча фермай болхлошта юкъе. Специалисташа дIа-юха йовзийтац дикагIа йола балха опыт.

ХIанз 2500 совгIа хьакха я «Ингушский» совхозе. Хьакхарч махулла сихагIа яхкаргйолаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза. Из да керттерадар. Из гIулакх лерттIа чакхдоаккхе укх шера хьалхарча квартале совхозе 2000 хурск хургья.

Доккхий декхараш да совхозерча хьайбаш леладераша тIаийцараш. Уж кхоачашде торо хургья хьакхарч лелаерий балха юкъера деррига кхоачамбоацараш дIа а даьха, из болх тоабойя.

М. ХАМХОЕВ,
(тха собкор.).

Хьинаре къахьег хьайбаш леладераша

ССКП ЦК январьски Пленума сийна дикача къахьегама совгIатаца накъа бахара шерра социалистически яхь яьржай «Надтеречный» совхоза цхьоалагIча отделенерча хьайбаши коа тIара оалхазараши леладерашта юкъе. Семилетка шоллагIча шера план сийленца кхоачаш а яь керда толамаш доахаш ба отделенера доаркаш, Iаьсий леладераш, бежа Iуй, хьакхарч лелаеча бригада членаш, коа тIара оалхазараш леладераш. ДIадахача шера дулх дIадалара пачхаьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяьй. Планах 1200 центнер мара дала ца дезача 1300 центнер дулх дIаденнад цар.

Дика толамаш даьхад воккхагIа вола бежа Iу У. Закиев керте латтача бригада. 1500 центнер дулх дIаденнад цар пачхаьалкхенна. ДIадахача шера план ноябрь бетта кхоачашъяьй бригада членаша — бежа Iуша А. Сулейманова, Б. Ахъяева, Э. Мутиева. Хьайбашта дика гIулакх дарца хIара бежана дукхагIа дулх тIаккхетийта вIаштIехьдоал цар.

Царна тIехьа ца бусаш хьабоагIа нов. Крымова кулгалдеча хьакхарч лелаеча бригада болхлой а. Кхаба а кхаьба дулха лаьрхIа 600-нел совгIа хьакха дIаеннай хьакхарч лелараша.

Доккхий балхаш ду отделенерча коа тIара оалхазараш леладераша. ДIадахача шера 3500 килограмм гаргга оалхазарий дулх дIаденнад цар. Коа тIара оалхазараш леладерашта юкъе белгалбаьннаб Зараи Зайбуллаи МатаговгIар, Б. Дадаева. Итташ эзараш оалхазараш кхаьбад цар.

Укх кердача шера махулла дукхагIа пачхаьалкхенна дулх дIадалара керда декхараш тIаийцад совхоза 1-ча отделенерча хьайбаши коа тIара оалхазараши леладераша.

С. ИСМАИЛОВ.

Кхы а дикагIа къахьегаргда

ХIанз хьалхарча деношке а денз хьинаре къахьегаш ба ферма болхлой. Яхье баьннарий итогаш хьокхамий Доска тIа яьхай, эггара хьалхара производственни совещани хиннай.

МагIалбика района «Кавказ» яхача колхоза № 2 йолча шурий-товарни ферма заведующи я Семина Таисия Сергеевна. Ферме цо болх бу дукха ха я, заведующи йола кхоалагIа шу да.

Дукха ба цун ферме дика къахьегаш бола доаркаш. Царех я Кулакова Фекла. ДIадахача шера тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачашдаьд цо. Семилетка шоллагIча шера 2988 килограмм шура яьккхай.

Иштта дика болх беш ба цу ферма доаркаш Темникова Анна, Нужная Валентина, Хоркина Анна. Керда шу тIаккхоачаш шоаш тIаийца декхараш сийленца кхоачашдаьд цар а.

Хьайбашта тоъал доакъар Iалашдаь ца хиларах хала чакхдаьлар цу ферме лурчагIара Iа. БIаьсти хьатIакхаьчача ферма юхе 20 гектар дика свекла хьалкхейир доаркаша. Хьайбашта доакъара из свекла хиларо чIоагIа новкъостал дир. Из бахьан долаш соахка декабрь бетта хIара Iаттагара йоаккха шура дикка тIаккхийтар. Доккха новкъостал ду цу свекла хIанз а. Элаш а яь латт 200 тонн свекла.

ДIадахача Iай хинна кхоачамбоацараш дац укх шера. Фермана юхе кийчъяь латт шортта силос.

Семилетка кхоалагIча шера хIара Iаттагара соахкарчул дукхагIа шура йоаккхаргхиларах дог тийша ба доаркаш.

ХIара Iуйрийна колхоза правленера доаркаш тIа а болаш дIаух машин, хIаьта бийсанна мара станице цIа ягIац. Дог тIоздоах хьалхарча толамаша.

Соахка декабрь бетта хьалхарча кIирагIа яьккхачул дукхагIа шура яьккхай укх шера хьалхарча кIирагIа. Цхьабакъда, кхы а дукхагIа шура яккха йиш я цу ферма доаркашка. ДукхагIа тела беза барда, силос.

Белгалдаккха дезаш да фермера дукхагIа бола доаркаш дика балха говзал йолаш болга, цхьабакъда цхьабараштa новкъостал де дезаш хул. Балха юкъера кхоачамбоацараш хьалха доярка хиннача Таисия Сергеевнайна шийна а дика бIаргагу. Пайдана а долаш дукха хьехараш ду цо доаркашта.

— 1961 шу чакхдоалаш хIара Iаттагара 3100 килограмм шура йоаккхаргъя оаха, — йоах № 2 йолча шурий-товарни ферма доаркаша.

М. ЛЫКОВ.

Сурта тIа: Семина Таисия Сергеевна.

Ю. СВЕЧКАРА сурт.

Тоаде доахана фу

Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахам дегIабоалабара йолча ворхI шера плана тIа лаьрхIад дулх 3,1-зза, шура 2,3-зза, тха 1,4-зза, фуаш 1,2-зза дукхагIа хилийта.

Хьалхашка оттадаь декхар дика кхоачашдар дукха лаьрхIад масса тайпа хьайбаш дикка дебаде а хьайбашкара йоала продукташ дукхагIа яха а.

Укх тIеххьарча шерашка керттерча даькъе хьажкIаш дукхагIа дIаера а хьажкIий силос дукхагIа кийчъяра а чотах доакъарий база тоаяра ларда тIа республикерча колхозашеи совхозашеи Iалашдаьд хьайбай продукташ, къаьстта а шура дикка совйоахилга.

Хьайбашкара йоаха продукташ совъяларга хьежжа шерагара-шерга дебаш хьадоагIа доаханеи оалхазарийи массадола тайпаш.

Цхьабакъда, доаханеи оалхазарийи тайпаш лаьрххIа тоадича уж толамаш дикка доккхагIа хила йиш йолаш дар.

ХIанз республика колхозашкареи совхозашкареи 20 процентал совгIа дола доахан фу доацаш а продукташ кIезига луш а да.

Зоотехнически болх лерттIа лелаборе, хIанз пачхаьалкхен племенной станцешкеи цхьадолча боахамашкеи йолаш йола дикача фуцара бугIаш а хилча, цул совнагIа хIара шера республике тIаккхувлаш йола племенной бугIаш а лаьрхIача, Iулащцара доахан, хIанз вайга долчарел, дуккха а дикагIа хилийта йиш яр.

КхоалагIа шу да районированни тайпаех йола дика бугIаш а йолаш йолча доаханна искусственни осеменени еча пачхаьалкхен станце республике болх бу. Iулашкарча доахана фунаш тоадара йолча йоккхийча торонех мамогга дукхагIа пайда эца безаш бар колхозийи совхозийи зоотехникаш, цхьабакъда, дуккхача боахамашка яьхкача искусственни осеменени яра йолча пункташа геттара во бу болх.

Iалальмате чIоагIа къахьега дийзар Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхозе цу пункташка духхьал болх дIаболабайтара, хIаьта Грозненски районерча председатель нов. В. И. Гагуев волча Ленина цIерахча колхозе вIашагIъеллача искусственни осеменене пункто хIанз а тIехьа болх бац.

Хьакхарчийи жеи фу тоадалара гIулакх дикка дикагIа латт республике — уж 100 процент дараш дикача фух да.

Цхьан хана цIенхаштта терко тIаяхийтаяр жеи хьакхарчийи фу тоадара. Цу гIулакха наха хьийгача къих дика беркат даьлар. Хьакхарчий фу тоадаро йиш хилийтар 1960 шера 16 хурск гаргга хIара нана хьакхийна тIехьа хьалкхее.

Жа фу тоадарах совдаьлар жена тIера доаккха биткъа хьоаса бола тха, Iоахарий дукхагIа де даьлар жерч.

Республикерча колхозашкеи совхозашкеи кIезига яц дика, цIенача фух йола бугIаш а доахан а, цхьабакъда, деррига а сево толхадаьд аьлча, царех хьадоалаш дола Iаьсий къаьстта шоаш кхоабаргдолаш хьа ца къоастадаро толхадаьд. ЦIенача тайпах йолча бугIаехи дикача фух долча доахахи хьадаьнна Iаьсий шортта даа хIама а луш дика хьалкхедича, дIахо йодача хана хьайбай фу тоадергдар цар.

Районированни тайпаех яьннача цIенача фух йолча бугIашкара доаханна искусственни осеменени елга шерра доаржадича республикерча колхозашкеи совхозашкеи йиш хургьяр дукха шура, дулх-шура, дулх луш дола доахан укх гарггарча шерашка вIашагIтоха.

Ермоловски оалхазарий совхоз, племенной жа леладу Шелковской совхоз, МагIалбикера «Кавказ» яха колхоз санна долча хьалха латтача боахамаша дика толамаш даьхад хьайбай продукташ алсамъяхара.

Юрта боахама специалисташа, къаьстта а зоотехникаша, производственни балха терко еча моттигашка, зоотехнически учет лелаяра, искусственни осеменени еча пунктай болх тоабара колхозаштеи совхозаштеи практически новкъостал деча, хьаяьннача тIехьенга а хьожаш белгалъяьннача цIенача фух йолча бугIаех нийса пайда эцара терко еча, дахка доахан лерттIа Iалашдергдола хьалаш кийчдеча а Iаьсий нийса хьалкхедара эша хьалаш тоадеча а моттигашка дика аьттув боал хьайбай продукташ алсамъяхара.

ЛерттIа зоотехнически болх беш хилча хила йиш йоацаш дола гIулакх да зоотехнически болх ца лелабар, доаханна Iунал во дар а уж Iалаш во дар а бахьан долаш дикача фух дола доахан дебарга хьежжа, царгара йоаха продукташ алсамйоалаш ца хилар.

Республикерча хьайбай фу тоадара лоархIамегIа бола болх лархIа безаш ба племенной бугIаех искусственни осеменени яра мамогга дукхагIа пайда эцар.

Юрта боахамерча масса тайпа хьайбашта искусственни осеменени яра дIахо йодача хана чIоагIъе а шеръе а еза искусственни осеменене болх лелабеш йола станцеши пункташи.

Планови фух йолча бугIаех станцеш вIашагIъехка болх дIахо шербе беза, 1961 шера денз дIаболабе беза дикагIа йола бугIаш къестаеш цу станцешка беш бола болх.

1961 шера вIаштIехьбаккха а тоабе а беза совхозашкарча доаханна искусственни осеменени еш йолча «Горец», «Лермонтовский», «Назрановский», «Ингушский», «Надтеречный», «Гудермесский» яхача совхозашкарча ялх станце а Сунженски района колхозашкарча доаханна искусственни осеменени еш йолча станце а болх; колхозашкарчеи совхозашкарчеи доаханна искусственни осеменени еш йолча станцей болх республикански станцерча дикагIа йолча бугIашкара Iокхухьача фуца лелабе беза дукхагIча даькъе. ВIашагIйохкаш йолча станцешка цу тайппара лелае а пайда эца а мегаргба фуна йитача дикагIа йолча бугIаех.

Республикерча жена искусственни осеменени яра гIулакх вIаштIехьдоаккхача моттиге керттера дакъа дIалаца дезаш я жена искусственни осеменени еш йола племенной жа леладеча Шелковской совхозера центральни станци. Станце болх боахама чухь хозрасчет хургйолаш вIашагIболла а племенной гIулакха йолча Червленски станце тIахьожамахи хьалхленцеи лелабе а беза.

Хьайбай фу тоадара дешаш, вайна махарра, юрта боахама Министерстверча цхьаболча специалисташа санна цхьан оагIорахьара а моттигашка алхха доаханнеи, женеи, хьакхарчаштеи искусственни осеменени ярах кхоачамбеш а къестаде йиш йолаш дац.

Доахана фу тоадарах дола декхараш кхоачашделга дуккхача балхашца дувзаденна хила деза, къаьстта а доахани оалхазараши дика кхабарца дувзаденна а долаш.

ЙоаттIача тайпара терко а еш, республика колхозашкеи совхозашкеи племенной болх нийса дIаоттабарца цхьаькха лоархIамера кхоачам тIаккхет вайна масса тайпарча доахангара йоала продукташ лакхъяра гIулакха. Шеко яц цу балхо укх семилетка шерашка дулх, шура, тха алсамдаккхара доккха новкъостал дергхиларах.

Х. МАХИТАРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета болхло.

Ялат хьувкъийтара

Сунженски района Ленина цIерахча колхозе вах 70 шу даьнна воккха саг Сулаев Ахьмад. Иштта ха яха вале а, хIанз а колхозе болх беш ва из.

— ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьинаре къахьегаш беррига советски нах болча хана мишта вагIаргва болх ца беш, — йоах Сулаев Ахьмада.

Iурра доаркаш балха боагIача хана балха воагIа Ахьмад. Кхашка кхо дилла волалу из. ХIара дийнахьа 10—12 бешка коача кхо дулл цо кхашка.

Колхоза шурий-товарни ферме болх беча кхаь шера эзараш тонн кхо диллад кхашка Сулаева. Цо кхо диллача кхашка дика хьажкIаш а кхы йола хIамаш а хьалкхеяьй дIадахача шера цу колхоза къахьегамхоша.

Семилетка кхоалагIча шера кхы а дикагIа ялат хьувкъаде хIанззехьа кхашка кхо дуллаш ва нов. Сулаев.

Сурта тIа: Сулаев Ахьмад кхашка кхо дуллаш воал.

А. ЗИМАРИНА
сурти тексти.

Доазол дехьара

Совцаде Конго Республикана духьал бельгийски Iаьдала леладу агрессивни гIуллакхаш

В. А. ЗОРИНА ПИСЬМО

НЬЮ-ЙОРК, 6 январь. (ТАСС). Массаза а волча СССР ООН-ерча викало В. А. Зорина январь бетта 5-ча дийнахьа письмо дахьийтад ООН Кхерамзлен Совета председателга. Цо цу письмо тIа белгалдоах укх тIеххьарча хана юха а бельгийски правительства дакъа а лоацаш леладу Конго Республикана духьалара агрессивни гIуллакхаш. Письмо тIа кертагIдаьккхад, Конго Республика законах йола правительство хьаллоацаш йолча конголезски къамий эскара отрядашта духьал Мобуту герзаща кийчъеннача бандаша лелаю тIема операцеш аттагIа хилийтара бельгийски правительствас шийна подопечни йолча Руанда-Урунде территорех гуччахьа пайда ийбеш хилар.

Бельгийски правительствас, йоах письмо тIа, гIоду Мобуту герзаща кийчъяь бандаш Руанда-Урунда гIолла дIаахийтара, цу тIа а Бельге тIема персонал ше а дакъа лоацаш я Букаву яхача районе бандаша деш дола тIагIортамаш вIаштIехьдахара. Цигара гарнизон республика законах йола правительства хьаллоацаш а бельгийцаша оттабаьча нахеи духхьала царна цоалдеш барашеи деча тIагIортамех Букаву лорае ше кийча хилар дIакхайкадаь а я.

Конгона духьалара операцеш чакхъяхара подопечни йолча Руанда-Урунде территорех тIема база а ять, Бельге леладу агрессивни гIуллакхаш соцаш дац, йоах письмо тIа дIахо, цу хьакъехьа ООН генеральни секретаро бельгийски правительствана представлени ять йоллашехь а. Цул совнагIа, бокъонца бакъдолча хоамех ховш да, Конго Республикана духьал Руанда-Урунде территоре тIара лелаеш йолча операцешца Бельге тIема персонало ше лоацаш дола дакъа тIехь-тIехьа совдувлаш хилар а, юха а Конго Республиках бельгийски эскараш лата гIертилга а.

Лакхехьа кертагIдаьхача бакъдараша хьахьокх Конго Республикана духьалара бельгийски агрессица соцаш дIахо хьош хилар а, цо Африке машара гIуллакха кхерам тувсаш хилар а, яхаш, белгалдоах советски викало. Письмо чакхдоаллаш йоах:

Цунах хетта Iалаьмате сиха динза даргдоацаш да машар ца бохийтараи кхерамзленнеи керттера, бехктокхам шийна тIабожача Кхерамзлен Совета членаш йолча паччахьалкхенаша хIанз Конго волча ООН генеральни секретарагара укх дешай хьакъехьа цо бокъонца йола информаци лулга хьадехилга: укхаза белгалдаьккха дош малагIча хьал тIа да, бельгийски Iаьдалаша леладу уж бокъо йоацаш дола гIуллакхаш совцадара хIанзалехь даьр а фуд, хIаьта иштта лакхехьа белгалдаьха бельгийски правительства леладу гIуллакхаш совцадара генеральни секретара де лерхIараш а фуд. ТIехьа а ца тетташ иштта динза даргдоацаш да уж ше леладу бокъо йоаца гIуллакхаш доашхилга бельгийски правительствагара хьадехилгеи из информаци Кхерамзлен Совета берригача членашка дIайохьийтилгеи.

Куберча террористашта духьалара закон

ГАВАНА, 6 январь. (ТАСС). 5-ча январе Куба Министрий Совето тIа а ийщад, Куба республика президента Освальдо Дортикоса чIоагI а даьд «Терроризма духьалара закон», контрреволюционни зуламаш дийнначарна эггара чIоагIагIа дола таIазар царах дола закон.

Закона преамбула тIа белгалдаьккхад, империалистически агенташа ахчанца новкъостал деш а хьалхьедеш а долча къайлагIа болх беча контрреволюционни низаша тIехь-тIехьагIа дукхагIа саботажи террористически гIуллакхаши леладеш хилар. Дахье лораяра гIуллакхо, белгалдаьккхад дIахо, дIадех, революци дегIаяра новкъарле яр духьа контрреволюционни зуламаш дераштa таIазар дара эшаш йола правосуде средстваш хилийтар.

Цунах хетта министрий Совето общественни кхерамзлен кодекса массехк статья хийцай, цIераш еттарахи диверсионни а террористически а гIуллакхаш леладарахи дола Iазапаш, дукхача хана набахта валлари вери, юкъе а хьош.

Мобутовски охранка баьчча кара вигав

БЕЛГРАД, 6 январь. (ТАСС). Леопольдвиле даьржача хабарах, мобутовски охранка баьчча подполковник Жильбер Понго човнаш а ять, кара вигав, Букаву (провинци Киву) яхача районерча законах йолча правительства эскара духьал дов деаьнна Руанда-Урунди территоре тIара герзаца кийчъенна конголезски мятежникий отрядаш гIайттача хана. Цох Конго столицера хоам бир ТАНЮГ-а агентства корреспондента.

Хоама тIа белгалдаьккхад иштта, хьалхагIа Леопольдвилерча Гана республика посольствона чухьелха мобутовски салтий кийчбаьрех цаI Понго ва, аьнна.

Китайски Халкъа Республикера дукха къахьегамхой ба болх беш боллашехь а, из юкъагIа а ца буташ, шоай дешари профессиональни говзали лакхъеш.

Къаьстта дукха даьржад мехка чухь сайрийна профессионально-технически дешар Iомаделга. Соахка сайрийнарча технически школашкеи курсашкеи шоай балха говзал лакхъеш 17 миллион сагал дукхагIа нах хиннаб.

Машинаш еча предприятешкара инженераш-практикаш теоретически кхетамаш совдоахаш йолча курсашка деша ухаш ба. Лакхера образовани йолаш болча инженерно-технически болхлоша новкъостал ду курсашка деша ухача наха.

Сурта тIа: электрооборудовани еш йолча Тяньцзински завода инженер Чуань Сюэ-мин завода болхлошца заняти еш воалл.

Чжан Ян-хуа сурт. Синьхуа агентство.

НИГЕРИЯ ЯХАЧА ФЕДЕРАЦЕ ХОАДАДАЬД ФРАНЦЕЦАРА ДИПЛОМАТИЧЕСКИ ГIУЛАКХАШ

ПАРИЖ, 6 январь. (ТАСС). Нигерия яхача Федераце правительства селхан хьакхайкадаьд Африке французски ядерни тохкамаш дараше духьала хилар гойташ Францецара дипломатически гIуллакхаш ше хоададаь хилар.

ЭККХАМ

НЬЮ-ЙОРК, 4 январь. (ТАСС). Айдахо яхача штата къулбехьенгахьа уллача ядерни реакторашта тохкамаш деш йолча национальни станце селхан саррахьа эккхам хилар бахьан долаш станционни реактора юххе дежурни хинна кхоккхе а тIемахо веннав.

США атомни энерге гIуллакхашта йолча комиссе викало, аьлар Юнайтед Пресс Интернейшнл яхача агентства беча хоамах, химически эккхам хинна хила мегаш ба из, аьнна, цхьабакъда, аьлар цо, радиаци дикка лакх а луш хилар из.

СЕРДАЛО
4-гIа оагI. 8 январь, 1961 шу.

Смотрага кийчлуш ба

Партийни организацешта чIоагIа новкъостал ду районерча культура ЦIеноша, клубаша, библиотекаша, иштта кхыча культурно-просветительни учрежденеша. Клубашка, бригадашка, цIеча уголокашка, хьайбаш леладеча фермашка лекцеш еш, доклад аш ю, дIахо йодача хана Нохч-ГIалгIайчен юрта боахам дегIабарах лаьца каст-каста беседаш ю. Укх тIеххьарча хана тематически сайренаш яьй: «ССКП ЦК Пленума рапорт лу», «Парте коммунизмага дуг вай», «Юртарча хьалхле лелаеча наьха сий де», яхаш.

ЧIоагIа терко тIайохийт культпросветучрежденей болхлоша гойтара агитаци яра.

ХIанз районе чIоагIа балхаш ду художественни самодеятельноста коллективаша III-ча республикански смотрага кийчлуш.

Смотрага кийчлуш я художественни самодеятельноста 12 коллектив, цига 350 саго дакъа а лоац. Къаьстта чIоагIа дегIаенай укх тIеххьарча хана Грозненски РТС, «Аргун» яхача колхоза, Староюртовски района Кулати яхача юртара художественни самодеятельноста коллективаш. Сакъердаме программаш кийчъеш кружокаш я цига вIашагIъехка.

Йоккха моттиг дIалоац репертуаре нохчийи гIалгIайи иллешеи, халхарашеи.

Программа юкъе дакъа лоац дуккхача наха цхьаттара оалача иллеша. Районе ийс хоровой коллектив вIашагIъеллай. Иштта вIашагIъеллай боянистий ансамбль.

А. П. Чехова «Ведьма», «Юбилей» яха пьесаш кийчъеш я Грозненски шурий совхоза клуба драматически коллектив.

Дукха ха йоаццаш района культурно-просветительни учрежденей болхлой совещани йолаш III-ча республикански художественни самодеятельноста смотрага кийчо яра йола мероприятеш мишта кхоачашъю дийцар.

Райсовета исполкоме чIоагIъяьй художественни самодеятельностага хьежа комисси, райисполкома председатела заместитель нов. Инаркиев керте а латташ.

Белгалдаккха дезаш да художественни самодеятельноста балха юкъе цхьадола кхоачамбоацараш долга. Царех керттерадар да нохчийи гIалгIайи кхалнах цу юкъе кIезига хилар. Цул совгIа, художественни самодеятельноста кулгалхой из гIулакх дика довзаш а бац. Уж кхоачамбоацараш юкъера дIадахара цIенхаштта къовсам лоаттабе беза.

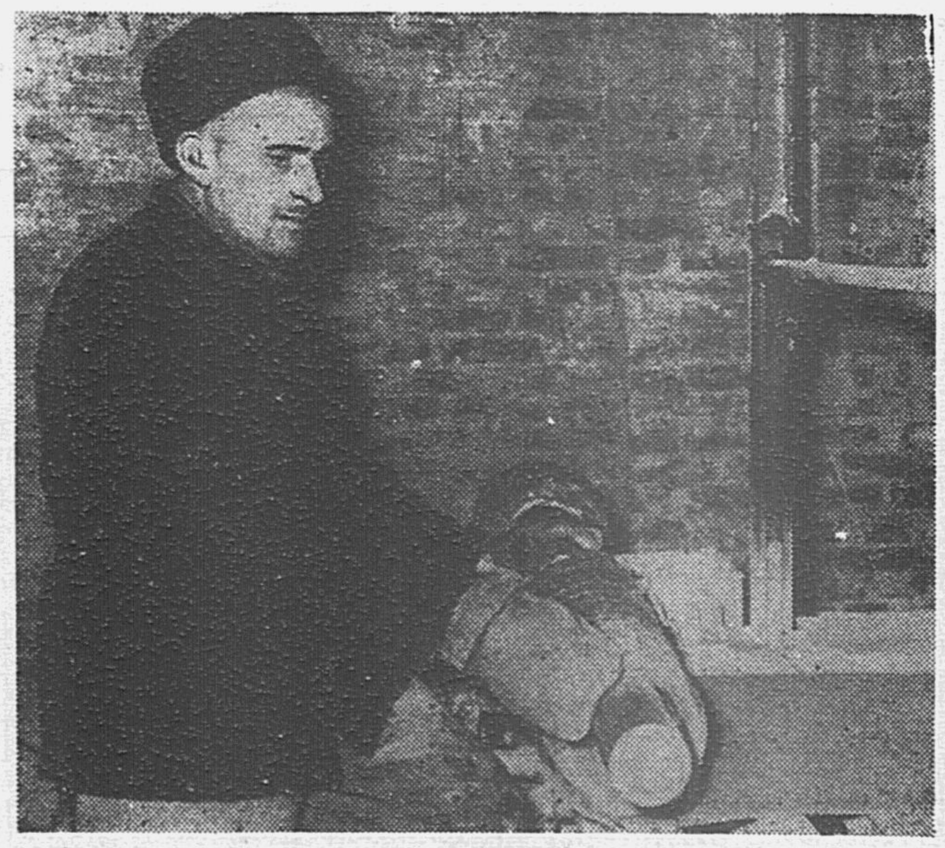
В. БЕЛЕЦКИЙ.

Сакъердаме чакхйоал каникулаш

ЧIоагIа сакъердаме, дега цика тоам хулаш чакхйоах дешархоша хIанзара шоай каникулаш. Эзараш бераш да укх деношка клубашка, кинотеатрашка, библиотекашка пайдана долча тайпара салоIаш.

Тайп-тайпара бесаш долча лампаша сийрдаьккха, хоза кийчъяь йолча елкана гонахьа республикански пионерий Двореце сакъердаш ба дукха хьаший — Наурски, Ачхой-Мартановски, Шелковской, иштта кхыча районашкара баьхка дешархой. ЧIоагIа сакъердаме а массанена тоам хулащ а чакхъяьлар кердача шера хетаяь йола программа.

Республикански къонача техникий станце тайп-тайпара моделаш еш, радиоузлашта эша оборудовани еш да бераш.

ДIадахача 1960 шера эггара хьалха болх бе йолаеннай Грозне керда хьайийла тхов тIа екха гIишлоний материал арахецаш йола завод. ЧIоагIа къахьегарах производственни план ханал хьалха 1-ча декабре, 101,5 процент кхоачашъяьй завода коллективо, хIаьта оттаьча ханал 5 ди хьалха кхоачащдаьд тIаийца социалистически декхараш а.

ДIадахача шера а хIанз а массайолча хана производственни нормаш тIеххоачашъю воккхагIа волча аппаратчика С. Исаева.

Х. МАРЗАГАНОВ.

Сурта тIа: аппаратчик С. Исаев.
И. ПЛИЕВА сурт.

Шерлургда трамвайни наькъаш

Семилетка шоллагIча шера план толамца кхоачашйир Грозненски трамвайни треста болхлоша.

Треста коллективо ОГПУ кирпични заводера Пруде кхаччалца трамвайни никъ биллаб. Трампарка коа 380 сага лаьрхIа клуб, гардеробни, иштта кхыйола хIамаш хьалъяьй.

Доккхий декхараш латт трамвайни треста болхлошта хьалхашка 1961 шера. ДIа-юха вига веза цар 58 миллион пассажир. 1-ча Мая кхачалехьа билла йистебаккха беза Черноречье бода трамвайни никъ. Цул совгIа, цхьа никъ Ленина улица тIара Окружной кхаччалцеи, шоллагIбар хьалха узкоколейни никъ хиннача гIоллеи билла беза. Октябрьски веткеи трамвайни парки вIашагIкхетийтаргья цо.

Укх шера Ленински районе 9 километр гаьна булларгболча наькъа проект оттаергья треста болхлоша. Поселянски яхача улица тIа шоллагIа никъ булларгба. Цу гIуллакхо торо хулийтаргья вагонашка хьежаш цикагIа йола методаш балха юкъекхувла.

Трамвайни треста болхлошта лаьрхIа 1961 шера 44 цIа а долаш общежити хьалъергья.

ХIанз треста коллектив хьинаре къахьегаш я семилетка кхоалагIча шера план толамца кхоачашъяра. Къаьстта чIоагIа къахьегаш ба водителаш Самотина, Мишуровская.

Кондукторашта юкъе хьинаре къахьегаш ба Демина, Худайнатова, Мухина. Пассажирашта дика гIулакх ду цар, хIаьта трамвайни билеташ дохкара заданеш хIара денна тIеххоачашъю а ю.

Депои вагонно-ремонтни мастерскешкеи чIоагIа къахьегаш ба монтер Ковальчук, слесараш Александров, Башкаров, Ситников, электромонтер Данилов, маляр Мамонов.

И. МАЙОРОВ.

Къахьегамо сий даьккхад

Казахстане йолаш «Майкаин-золото» яхача комбинате балха яр Пидиева Совдат. Социалистически яхье а баьнна къахьегаш хинначарна юкъе доккхий толамаш дахарах Казахски ССР бос болча металлурге Министерства массехказа Сийлен грамоташ еннаяр цунна. Болхлошта чIоагIа дукха езаш, цар сий деш яр Пидиева.

1958 шера Первомайски района ДаьттагIа яха хейра Совдат. Колхоза шурий-товарни ферме дояркалла балха яхар из. Эггара хьалха хала дар цунна из болх бе, цхьабакъда дукха ха яьалехьа из болх дикка бе Iомаелар Пидиева.

ХIанз йоккхагIа йола доярка я Совдат. 1960 шера хIара Iаттагара 1500 литр шура яккха аьнна тIаийца социалистически декхар толамца кхоачашдир цо. Иштта дика къахьегаш хиларах ДаьттагIарча юрта Совета депутат хержай из.

Пидиева воккхагIа вола воI ворхI класс а яьккха «Заря» яхача колхозе тракторист ва хIанз. ЗIамагIа дола бераш дешаш да.

Я. ЧАПАНОВ.

Дика салаIа моттиг я

Массайолча хана эргIах йоатIача отпусках Каспийски форда йисте аькхе ух тхо. Дика аьттув боалаш ха я гуйранара яр, хIана аьлча аькхача боабашкаша моттигаш хувца ха я из. Цудухьа геттара дукха хул уж форда йисте.

Иштта дIадахача шера сай новкъосташца А. Кудряковца, П. Кузьминовца, И. Соколовца аькхе ваха хиннав со. Форда йистошкарча ушалашка геттара дукха хул акха боабашкаш. Аькхе дахача дика опыт йолчар дIа-юха хьехамаш тел, акха оалхазараш, долхача хишкара чкъаьрий, акха оакхарий лорадара хьакъехьара къамаьлаш дора оаха.

Бетта йола отпуск чакхъяьнначул тIехьагIа унахцIена, дика салаIаь цIадаьхкар тхо.

В. КУЗЬМИН,
«Красный молот» завода термист.

Дика кийчъе парникаш

ССКП XXI-ча съезда а цул тIехьагIа партеи правительстваи яьча а решенеш тIа оттадаьд ялат, технически культураш, хьайбаех йоала продукташ дукхагIа яхарца цхьана бахача наха кхоачамбалла хургдолаш баьца дaараш дахарах дола декхар а.

Къаьстта боккха лоархIам болаш ба дIайогIа баьца даарий буц кийчъечеи бIаьрчача шера моша баьца даараш лоаттадечеи парникови боахам. Шелалах лораеш йолча моттиге гурахьа а бIаьстан юххье а баьца дaараш кхеде, бешеи кхай тIеи дIайогIа цар буц кийчъе йиш я.

Баьца даарий культураш дIаювш йола керттера районаш хургья Сунженскии Грозненскии яраш. Цига дIаюв уж культураш 2,5 эзар гектар. Цу шин районо 25 эзар тонн гаргга баьца дaараш доах, вешта аьлча ерригача республико доахачох 62,5 процент.

Республика кхыча районашка дукха кIезигагIа дIаювргья уж.

ДIайогIа баьца даарий буц кхею парникаш кийчъяра гIулакх мишта латт?

Ерригa республика хьайийцача цхьаццайолча районашка во латт парникаш кийчъяра гIулакх. Цхьабакъда, Сунженскии Грозненскии а кхы цхьайолча а районашка дика кийчъю парникаш.

Баьца дaараш дIадуврдола дерригa лаьтта аьхад, участкаш къоастаяьй, цар тIа кхо а кхыйола органически удобренеш а ехк цу шин районе.

Сунженски районе 14150 парникови рама я. Района колхозашка баьца дaараш леладе вIашагIтехай 13 бригадеи 40 звенои. Баьца даарий культурай дIадув фу хIама ца эшаш кхоачам хиллал да.

Парникаши кIоагаши цIендеш, биологически доагами, баь чIегилгаши, шира даьнна кхои кийчдеш балхаш дIадоладеннад.

Колхозникех баьца дaараш кхеде ховргдола мастераш Iомабу курс вIашагIъеллай.

Грозненски районо 39 эзар парникий рамаш кийчъяьй, парникий кIоагаш цIенду, биологически доагам, баьх яьха чIегилгаш, шира даьнна кхо кийчду.

Сомийи баьца даарийи № 3 йолча совхозе баьца дaараш леладеча бригадирий цхьан бетта йола курс йиллай юрта боахама министерства.

Республике баьца дaараш леладерашта хьалхашка латта декхараш кхоачашде совхозий берригача болхлоша а колхозникаша а чIоагIа низ тIабохийташ къахьета деза, хIаьта партийнии советскии органаша хадданза тIахьожам лоаттабе беза. IилIмана гучаяьнна керда говзалаши баьца дaараш кхедерий дикагIа йола опыти балха юкъейоалаярах дIайогIа буц дикагIа кхее йиш хиннай.

Шира кхо чудиллача кхабилгашкеи питательни кубикашкеи дика кийчъюлу дIаюв буц.

Царна чу кхеяь буц бешамашка а кхашка а юххьанца дIайогIа йиш хул, царех дуккха баьца дaараш хьалхагIа хьа а доал.

Баьца дaараш кхеде енна план кхоачашъяра дIае тоъал буц кийчъе парникаш хила еза хIара боахамга. Парникашка дIаюв буц кийчъю моттиг теркам тIабахийта дикагIа яр харжа еза.

Вайцигарча хьале эггара дикагIа я 20 рамах латта парникаш. Парникови рамаш IотIайохкаш йола кIоага тIехе кийчъю херх хьекхача материалах е аьшкбетонаца.

Парникаш йIайха латтаргйолаш кIоагашка говрий керда пхьадж е кхо дул, цу тIа гиндIадувш дола лаьтта а хургдолаш. Цу гIулакха мегаргья кхыйола органически хIама а (нувхаш, Iодежа гIа, кхо увш йола хIамаш).

ДIаюв буц парникашка кхеяра боккха лоархIам болаш да лаьтта дика хилар.

Парникашка дул цу чу дIаювча культурашта дика хургдола лаьтта.

Парникашта тIайиллача раманеи чудиллача лаьттанеи юкъера моттиг боагIача боарамах нийсъяр боккха лоархIаме да цу чу дIайийнача баьца. Кабуца 10-и помидорашта-томаташта, сибазашта, баклажанашта 15-и сантиметр эш из.

ДIадийнар дика хьувкъадара боккха лоархIам болаш да дIадувш дола фу доккха, деза, лерттIа тIадоалаш, унахцIена, вешта цIена хилар. Лаьтта чудиллача шоллагIча е кхоалагIа дийнахь фу дIаде мегаргдолаш хул парник.

Фу дIадувча хана парника чура лаьтта нийсдаь хила деза.

А. ВОЛКОВ,
И. МАЛЬСАГОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а юрта боахама Министерства агрономаш.

ЛОРИЙ ХЬЕХАМАШ

Мишта лорае еза цергаш

Сага хIара орган чIоагIа а унахцIена а я цо болх дика беча хана. Иштта я цергаш а. Бера хана денз дукха хало ца еш, маькха чIоргаца а дулхаца а хьакхашта яха еза цергаш. ХIама даа деза сих ца луш, саббарах, дика Iайшачул тIехьагIа мара из кер чу кхоачаргдоацаш. «Цергаш лозаю тха», яхаш маькха чIорг а, морковка а, хоарцам а санна дола баьца дaараш а даа а ца тугаш хул цхьадола бераш. Цу тайпара кхача а буаш хьакхашта ца яьхача, цергаш меллу, царца цIий кIезига хул, царна эша витаминаш тоъац. Цергаш чIоагIагIа хилийтара царга массаза болх байта беза.

Цергаш лораяра де деза шоллагIадар фуд аьлча, цергашта лоалургйоаца хIама бага а ехкаш ца атар да. Сага цергаш кхача Iовшара эш. ЧIоагIа бIараш а тIехкаш а ата гIерташ цергаш телхае мегаргъяц. Сага цергаш тIа сос улл. БIар дохаде низ дIакхоачаргба соса. Цхьабакъда, цунца цхьана ха деза уж корка йолга а, цхьайолча хана царга лоалургйоаца хIама бага а елла, ата велча, уж каглулга а. Цергах сос баьннача микробаш чуйоалл. Микробаша лазар а хьоадийя, церг йоалла кIаьда моттиг Iов, тIаккха церг талх.

Маха е иззамо йола ира хIама бага а Iетташ, цергаш телхае мегаргьяц, хIана аьлча, сосах цар марцхалгаш доахандаь.

Цергаш лораяра де деза кхоалагIдар да — уж цIена лелаяр. Кхыметтел цергаш мела йолча наха а тIехьа дукха ха йоаккх уж ца талхаш, нагахьа санна баге цIена лелайойя. Баге а, цергаш а цIена ца лелаеш хилча, микробаш дукхагIа ярж.

Царна юкъе хила тарлу лазар хьоаду микробаш а. Из гIулакх шийца ца хилийта безам болча саго массаза а баге цIена лелае еза.

Геттара дика гIулакх да, Гуйрийнеи сайрийнеи цIен а еш, цергаш лелаелга. Нагахь санна цергаш цIенъеча хана, долех цIий доагIе, сихха лорашка ваха веза из саг. ДукхагIа йолча хана долех цIий доагIа, саго дуача хIаманца «С» яха витамин кIезига хилар бахьан долаш. Цу тайпара гIулакх ца хилийта дуккха сомаш а баьца дaараш а, витаминаш а яа еза саго.

Цергаш цIенъеча хана цхьаболча наха аьрдехьеи аьттехьеи мара щетка хьакхац. Цунах кхоачам а бац ца Iеш, цергий дIоахал а хьекха еза щетка, хIана аьлча, кхача буача хана цергашта юкъе йиса хIамаш цIенъяь хьа ца йоахалундаь. Цергаш шинна а оагIорахьа цIенъе еза. ЦIенъяь ваьнначул тIехьагIа массехказа бага хий кхарза деза.

ХIара дезалхочун къаьстта шеший цергаш цIенъю щетка хила еза. Цергаш цIенъяьчул тIехьагIа дика йила а йила, кIежъяьккхача хи чу уллаш ши-кхо минут а яккхийта, тIаккха йокъа а ялийта, тIоадал кхетийтаргйоацача моттиге дIайилла еза из.

Мадарра аьлча, оаш де дезар да — шоай цергаш унахцIена хилийта безам бале, шера шозза больнице а долхаш, лораш хьажийтар. КIезигдукха яьнна а, цергаша лазар деш белгало шийна гучаяьлча, сихха лорашка ваха веза саг. ДIахо уж кхы ца талхийта дарба де йиш я лорий.

Цергаш харцанза йолча хана а вокхарна санна гIулакх де деза царна.

Уж да цергаш ца талхийтара де деза гIулакхаш. Телха а ца еш, уж бокъонаш лерттIа лелаеш хилча, унахцIена а чIоагIа а хургья шун цергаш.

М. АЛБОГАЧИЕВА,
цергий лор.

Грозненций сурташ РСФСР выставке

РСФСР тайп-тайпарча городашка «Советская Россия» яхача выставкаца Нохч-ГIалгIайчен скульпторийи художникийи дукха произведенеш я. Цига да художника Каткова яздаь «Горький лоамарошца», художника Мордовина — «Нохчий мохк хьалбеш латт» яха сурташ, хIаьта цо язъяь моттигерча темаех йола пейзажаш, крекинг-завода коммунистически къахьегама бригада члений нн. Астаповеи Бекичевеи скульптурни потреташ а да. ДIа-юха кхуьба выставка дика чакхъяьннай городашка Ленинграде, Калинине, Ярославле, Костроме тIолла хьийжарашта чIоагIа дукха а езаш.

ХIанз царех цхьа выставка Петропавловск-Камчатске хьайийлай.

А. РАШИДОВ.

Спорта хоамаш

Укх деношка цIаккхаьчай Астраханера «Къамий доттагIленна» хетаяь яьча матче дакъа лоацаш хинна Нохч-ГIалгIай республикера мотоциклистий сборни команда. Яхье баьнна хилар Дагестана, Сталинграда, Астраханера, Нохч-ГIалгIайчен командай спортсменаш.

Яхье ваьннача спорта мастера Ф. Ведерникова 40 километрови дистанци чакх а яьккха, хьалхара моттиг яьккхай. ШоллагIа моттиг яьккхай из дистанци дика чакхъяккхарах мотоциклиста А. Романенкос. Командашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай астрахански мотоциклисташа, шоллагIа моттигаш яьхай Грознерча спортсменаша.

Укх шера 29-ча январе Грозне доттагIлен республикашкара сборни командаш матче вIашагIкхетаргья.

* * *

Укх шера Советски Союза хьалхара моттигаш яхара йолча яхье кийчлуш ба «Спартак» яхача республикански Совета общества волейболисташ. Бехктокхамера яхь йолаялалехьа Грознера волейболисташ вIашагIбетталургба мехкара хьалхара моттиг яккхара къовсам лоаттабеча «А» классай командашца. 7—8 январе «Динамо» спортивни зале бакински волейболисташца ловзаргба уж эггара хьалха.

* * *

Дуккхача яхьашка дакъа лоацаш ба Iана каникулех хьахийца къона спортсменаш-дешархой. Чакхъяьннай Грознереи Сунженски районеи школай командашта юкъера баскетболах йола яхь. Дика хьокхам баьккхаб цу яхье яьннача № 20 йолча школа команда. Грознера чемпиона цIи яьккхай школа баскетболисташа. ШоллагIа моттиг яьккхай № 1 йолча школа команда спортсменаша.

ХIанз волейболах ловзара яхь дIахьош ба дешархой.

Р. АЛИМОВ.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.
Йоккха зал — **«Воскресение».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8. 10.
ЗIамига зал № 1—**«Воскресение».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30,
ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс — **«Барсай чIоажера есараш.**
Долалу: 9, 11.
«Цхьан йоIах йола повесть».
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс — **«Баьццара цIа».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«Воскресение».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
«Родина» яхача кинотеатре.
Берий сеанс — **«Максимка».**
Долалу: 9.
«Воскресение».
Долалу: 10.35, 12.30, 2.25, 4.20, 6.15, 8.10, 10.

Юххьанцарча классашта хьехархой кийчбе

ЯЛХ БЕТТА КУРСАШ ХЬАЕЛЛ

Нохч-ГIалгIай педагогически училища.

Курсашка деша хьаэц нохчашхеи гIалгIашхеи бола юкъера образовани йола нах.

Деша хьайийцарашта бетта 40 сом стипенди а, кхычахьара тIабаьхкарашта чуIе моттиг а лу. 1961-ча шера январь бетта 31-ча денналца хьайию заявленеш. Занятеш дIайолалу февраль бетта 1-ча дийнахьа денз.

Аттестат зрелостии, 286-ча формах йола лорий справкеи, кхо сурти, болх баьча моттигера е школа енна харaктеристикеи шоашца а йолаш, заявленеш хьаяхкийта еза укх адресах: гор. Грозный, 37, 1-гIа Садовая, Педучилище.

Военни билети паспорти шийца хила деза.

ДИРЕКЦИ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахарей, экономикай, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03006 Заказ № 229.